

Mars et Historia

Nederlandse Vereniging voor Militaire Historie

42e Jaargang nummer 1 - januari/maart 2008

MARS et HISTORIA

De "NEDERLANDSE VERENIGING VOOR MILITAIRE HISTORIE", opgericht op 20 augustus 1966 en erkend bij K.B. no. 50 van 14 juni 1968, is er voor allen, die zich verdiepen in de studie van geschiedenis, ceremonieel, tradities, uniformen, emblemen, wapens en onderscheidingen van militaire en semi-militaire organisaties, meer in het bijzonder die van Nederland en de (voormalige) overzeese Rijksdelen.

ERELEDEN:

M. Botma, drs B.G.J. Elias,
H. Muller, drs J. Nuis.

BESTUUR:

Voorzitter:

Vice-voorzitter: drs R. de Winter
Koolwitjehof 29
3124 BH Schiedam
010-4709516 (thuis)
070-3165332 (kantoor)

Secretaris: H.A. Bresser
Lindenlaan 38
7461 XM Rijssen
0548-522342

Penningmeester: mr W.J. Zaagman
Stadhouderslaan 7
3832 AB Leusden
033-4940485

Redacteur: T.L.D. Postma
Kalfjeslaan 123
2623 AD Delft
015-2612663

Leden: drs J.P.C.M. van Hoof,
mw. M. Groen, drs A.J. van der Peet,
J.W.H. Sonnemans

Illustratie omslag:

Een deel van de plaat 'Cavalerie' (Frans Smits).

Colofon

LIDMAATSCHAP:

Kosten: € 27,50/jaar (buitenland:
€ 35,-/jaar) te storten op 2940790
t.n.v. Penn Ned Ver ter beoefening
Militaire Historie.

LEDENADMINISTRATIE:

mr W.J. Zaagman
Stadhouderslaan 7
3832 AB Leusden
033-4940485

REDACTIE:

T.L.D. Postma.

REDACTIEADRES:

Kalfjeslaan 123, 2623 AD Delft
015-2612663

E-mail: theo.postma@xs4all.nl

ADVERTENTIES:

Voorbeeld tarief: kwart pagina per
jaar (vaste tekst): € 115,-; invoegen
bedrukt A4 per keer: € 100,-.
Inlichtingen bij penningmeester.

DRUK:

"Pro Patria", Zwijndrecht.

ISSN - 0928-5156

ARCHIEF OUDE NUMMERS:

Redactie

NABESTELLEN OUDE NUMMERS:

vóór '97: P.N.M.A. van der Baan
Postbus 183
3900 AD Veenendaal

v.a. '97: bij de redactie

Prijzen:

per nummer € 2,50 + porto,
lustrumnummer € 5,- + porto,
per jaargang € 7,50 + porto,
alle bij vooruitbetaling.

INTERNETSITE:

www.marsethistoria.nl

Inhoud

<i>Fred Sint</i> Omslagartikel: De hoofddeksels van de cavalerie 1815-2004	2
<i>P.I.M. Evers</i> Militariade	15
<i>Theo Postma</i> Boekpresentatie: Van Hofstad naar Baronie	23
<i>Hans van Lith</i> Fritz Behrend: Van Grebbeberg naar Uruzgan	24
<i>Drs. Folkert Anders</i> De verdediging van Nederlands Indië ter zee (1913-1923)	27
<i>Henny Meijer</i> Voor u gelezen: Een bewijs van belangstelling en welwillendheid	35
<i>mr. C.J.M. Kramers</i> De commissie hoofddekseel	36
<i>mr. C.J.M. Kramers</i> Voor u gelezen: Taskforce Uruzgan	37
<i>mr. C.J.M. Kramers</i> De Sint Helena medaille	39
<i>Wil Zaagman jr.</i> Wijziging op de ledenlijst	40
<i>Dr. S.J. de Groot</i> Luchtmobiele troepen al in 1686?	41
<i>M.C. vd Hoog</i> Voor u gelezen: Een oorlogsmans van dezen tijd en beminnaar der sexe	44
<i>C.B. Nicolas</i> Is nooit het vaandel voor den dach gecoomen!	44
<i>Hans van Lith</i> Voor u gelezen: De dikke Daf-familie	47
<i>Hans Sonnemans</i> De aanvullingstroepen	48
<i>Teo van Middelkoop</i> Generaal Reynders, een miskend bevelhebber 1939-1940	51

OMSLAGARTIKEL

DE HOOFDDEKSELS VAN DE CAVALERIE 1815-2004

Teneinde tot een goed begrip van de verschillende hoofddeksele der cavalerie te komen. Leek het mij verstandig u mee te nemen naar de genealogie der korpsen tot ruwweg 1843. Daar juist tot deze periode er vele naamswijzigingen en veranderingen in de sterkte der cavalerie hebben plaatsgevonden. En dit leek mij wel de duidelijkheid ten goede komen. Onderstaand dan ook een ruwe schets van de opeenvolgende wijzigingen.

Afdeling Kurassiers No. 1

Afdeling Kurassiers No. 2

Afdeling Kurassiers No. 3

Afdeling Kurassiers No. 9

Regiment Lichte Dragonders No. 4

Regiment Lichte Dragonders No. 5

Regiment Huzaren No. 6

Regiment Huzaren No. 7

Regiment Huzaren No. 8.

Regiment Lansiers No. 10.

Het onderscheid tussen lichte en zware dragonders kwam te vervallen in 1843

De situatie in 1843

Regiment dragonders No 1

Regiment dragonders No 2

Regiment dragonders No 3

1ste regiment Lansiers opgeheven in 1849

2de regiment Lansiers opgeheven in 1849

De beide regimenten lansiers vormen in 1849

Regiment dragonders No 4

Deze situatie heeft bestaan tot 1866 toen werden alle cavalerie regimenten en hun onderdelen samengevoegd werden tot Huzaren.

Opgeheven 1840

Opgeheven 1830

Zware dragonders No 1 in 1841

Zware dragonders No 2 in 1841

Lichte dragonders No 4 in 1841- Opgeheven in 1843

Lichte dragonders No 3 in 1841

2de regiment Lansiers in 1841

(Cavalerie KNIL)

Opgeheven 1830

Opgericht 1818-1ste regiment Lansiers in 1841

DE HOOFDDEKSELS

1815-Casque model 1815 voor Kurassiers

Algemene beschrijving:

Casque- het hoofdrond, en de voor en achterklep van ijzer, gemonteerd met een koperen kap voor de kuif, dito rand om de onderkant van de bol en de kleppen, mitsgaders een koperen leeuwenkop van voren, en de stormbanden voorzien van 16 à 17 koperen schubben met een rozet. De kuif, van voren met groten kop, heeft de zwaarte van 5 ounces en twee loden. Waarop zich aan de voorkant een hartvormig schildje bevindt, waarop een geel koperen springende granaat is bevestigd.

De kuif voorzien van een zwart paardenharen kuif,-Voor trompetters voorzien van een rood geverfde paardenharen kuif- en een panache van witte hangende hanenveren, van 39,5 cm lang. Gemonteerd in een tulp aan de linkerkant van de helm.

1821-Casque model 1821 voor Kurassiers

Als boven Echter de pluim verdween inclusief de pluimhouder

1823-Casque model 1823 voor Kurassiers

Als boven. Nu voorzien van een kokarde bevestigd aan de linkerkant. Vastgezet met een klein koperen knoopje.

Manschappen;

Kokarde van oranje geverfd leer

Officieren;

Kokarde van oranje kemelsgaren met een zilveren rand

1838-Casque model 1838 voor zware Dragonders

Algemene beschrijving:

Casque, bol van ijzer met staal gemengd, van onder met een rand van zeehondenvet. Zwart lederen voor en achterklep, overtrokken met een soortgelijk vel en omvat met koperen randen. Koperen geschulpte stormbanden met dito dubbele gesp en lederen voering. Koperen rozetten met moertjes en schroefjes. Koperen leeuwenkop van iets kleiner model met oogjes en schroeven voor het bevestigen aan de bol. Koperen kam met acht schroefjes en moertjes als voren. Koperen kokarde, oranje kleurig geverfd met schroefje en moertje. Granaat van wit metaal. Vilt binnenkap met lederen bekleedsel. Op de kam een zwarte afhangende staart van paardenhaar en dito pluim. Voor de trompetters dit alles in wit.

Deze helmen voor de zware dragonders zijn gedragen tot 1845

1815-Hoge Sjako model 1815 voor lichte Dragonders

Sjako met witte pluim.

Hier zijn mij helaas geen nadere gegevens van bekend

1838-Casque model 1838 voor lichte Dragonders

Algemene beschrijving:

Bol van zwart verlakt vilt met voor en achterklep van zwart leder. Het beslag van Berlijns zilver. De hoge bol aan beide zijden versterkt door twee rechtopstaande banden van Berlijns zilver. Op de voorkant van de helm een Berlijns zilveren plaat (hoog 18cm) Op het midden van deze plaat een ronde krans van eiketakken omgeven door zonnestrallen waarbinnen het regiment nummer in geel metaal, (No 3-4-. Of 5.). Aan de achterzijde was de bol afgezet met een rand van dun verlakt leder. De voor en achterkant van de kleppen tevens voorzien van een rand van Berlijns zilver.

De kam van zilver en aan de voorkant voorzien van een oranje metalen kokarde van 4cm doorsnede. De kuif van zwart paardenhaar. Korter dan bij de Kurassiers helmen.

Stormbanden van 16 zilveren schubben en rozetten van hetzelfde materiaal.

1841-Casque model 1841 voor lichte Dragonders.

Als boven. De paardenharen kuif verdween echter en werd vervangen door een zwarte afhangende paardenstaart.

Deze helmen voor de lichte dragonders zijn gedragen tot 1845.

1845-Casque model 1845 voor alle Dragonder regimenten.

Algemene beschrijving:

Casque van Berlijns zilver. De bol en de voor en achterklep omboord met een smalle rand van geel koper. Kam van geelkoper en in de ronding aan de voorkant voorzien van een leeuwenkop in reliëf. Op de

voorzijde van de kuif tevens een kokarde van geel metaal. Onder aan de voorkant van de kuif een hartvormig schildje voorzien van een witmetalen vlammeende granaat. De kuif aan de voorzijde voorzien van een rechtopstaande pluim van zwart paardenhaar ter hoogte van 11 cm en een afhangende zwarte paardenstaart. Deze in wit voor de trompetters. Koperen rozetten met moertjes en schroefjes. Aan de voorkant een leeuw in reliëf, van aanzienlijk kleiner model dan de voorgaande helm. De stormbanden van een stuk geelmetaal koperen, voorzien van ingewerkte schubben.

Deze helmen zijn gedragen totdat bij de verschillende regimenten dragonders de sjako's werden ingevoerd!

1815-De Stalmuts der Dragonders

Donker blauwe lakense stalmuts van plat Hongaars model met platte bol van geel laken negen duim overkruis. De naden met wit afgezet met een gele lakense band. Een kleine lakense klep Achter op de muts het nummer van de compagnie in wit laken.

1820-Wijziging van de stalmuts

Rode lakense stalmuts van plat Hongaars model met platte bol van blauw laken negen duim overkruis. De naden met rood afgezet met een blauw lakense band. Een kleine lakense klep Achter op de muts het nummer van de compagnie in rood laken.

1825-Wijziging van de stalmuts.

Manschappen:

Geheel donkerblauwe stalmuts(aan de onderofficieren schijnt deze al eerder uitgereikt te zijn)

Officieren:

De stalmuts voor officieren der Husaren geheel donkerblauw zonder uitmonstering en met een rand van zilvergalon van de volgende breedte:

Hoofdofficieren 27 mm breed.

Ritmeesters 20 mm breed.

Luitenants 14 mm breed

1842-Wijziging van de stalmuts.

Manschappen:

Stalmuts van donkerblauw laken met opstaande voor en achterklep, gele biezen en van voren een gele granaat. Aan de punt een geel kwastje van geel saai.

Officieren:

Als boven echter de granaat in zilver geborduurd en het kwastje van zilveren torsaden voor de subalterne officieren en voor de hoofdofficieren van zilveren bouillons

1849-Wijziging van de stalmuts.

Manschappen:

Stalmuts van donkerblauw laken met opstaande voor en achterklep, rode biezen en van voren een rode granaat. Aan de punt een rood kwastje van geel saai.

Officieren:

Onveranderd

1852-Wijziging van de stalmuts.

Verdere gegevens ontbreken.

Deze stalmutsen der Dragonders zijn tot 1866 gedragen

Woord van de auteur:

Een ingewikkeld verhaal zeker daar de benamingen en types van de verschillende helmen elkaar nog wel

eens willen overlappen in verband met de vele wijzigingen van de benamingen der korpsen. Ook heb ik geen poging ondernomen om de helmen voor de officieren nader te omschrijven, daar dit meestal buitenmodel helmen betrof en er vele variaties en uitvoeringen van bestonden. In het algemeen kan men echter wel vaststellen dat waar de manschappen metaal droegen dit bij de officieren van zilver was, en of vergulde materialen betrof.

Sjako's der dragonders van 1849 tot 1865

Algemene beschrijving;

Sjako hoog van voren zestien en van achteren een en twintig duimen, met zwart verlakt lederen bodem en dito klep. De laatste van binnen groen geverfd. Van achteren een zwart lederen band in het midden vier duimen breed. En schuin aflopend, zodanig dat die ter weerszijde, op twee en een halve duim voorbij de hoeken van de klep eindigde. Voorts een zwart lederen verlakte keelband van vijf strepen aan de binnenkant der sjako bevestigd. Met zwarte gesp. De lis van geplet metaal, of in buitenmodel van witte koorden, lang twaalf, en breed drie duimen - Dus aanzienlijk langer dan voor de overige troepen geen huzaren zijnde-. In het midden voorzien van ene kleine gebombeerde knoop. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande wit biezen. Aan de achterzijde voorzien van een kleine knoop ter bevestiging van het vangsnouer. De vangsnoueren in wit katoen voor minderen en van zilver voor de officieren als volgt:

Manschappen;

2 kleine katoenen kwasten

Onderofficieren;

3 kleine katoenen kwasten

Officieren:

Luitenants 2 grote kwasten van torsaden

Ritmeesters 2 grote kwasten van bouillions

Hoofdofficieren 2 grote en 1 kleine kwast van bouillions

1850-1854- Sjako model 1850 voor het 1ste regiment Dragonders

Manschappen:

Bekleding van rood laken Aan de voorzijde bevond zich een oranje geverfde kokarde van leer met een lis en knoop, voorzien van een gebombeerde vlammeende granaat van wit metaal. Witte wollen of katoenen vangsnoueren, aan de achterkant bevestigd doormiddel van een kleine gebombeerde witmetalenen knoop voorzien van een vlammeende granaat. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande wit katoenen biezen Om de bovenkant van de Sjako werd een drie centimeter brede band van wit katoen gedragen. Hierboven was een tamelijke grote metalen pompoen van voren gebombeerde, van achteren plat van rood geverfd metaal bevestigd. Voor de onderofficieren was deze pompoen van rood koordsaai vervaardigd. Verder een zwart wollen of koordsaaien afhingende vlam.

Officieren:

Bekleding van rood vilt Aan de voorzijde bevond zich een oranje geplooid zijden kokarde met een lis en knoop, voorzien van een gebombeerde vlammeende granaat van wit metaal. Witte zilveren vangsnoueren, aan de achterkant bevestigd doormiddel van een kleine gebombeerde witmetalenen knoop voorzien van een vlammeende granaat. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande witte zilveren biezen Om de bovenkant van de Sjako werd een drie centimeter brede band van gewezen zilver draad gedragen. Hierboven was een tamelijke grote pompoen van voren gebombeerde, van achteren plat van rood geverfde torsaden of bouillions bevestigd. Verder een vlam van zwarte afhingende hanenveren.

1854-1865-Sjako model 1854 voor het 1ste regiment Dragonders

Manschappen;

Bekleding van donkerblauw laken Aan de voorzijde bevond zich een oranje geverfde kokarde van

leer met een lis en knoop, voorzien van een gebombeerde vlammeende granaat van wit metaal. Witte wollen of katoenen vangsnieren, aan de achterkant bevestigd doormiddel van een kleine gebombeerde witmetalen knoop voorzien van een vlammeende granaat. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande rood katoenen biezen. Om de bovenkant van de Sjako werd een drie centimeter brede band van rood katoen gedragen.

Hierboven was een tamelijke grote metalen pompoen van voren gebombeerde, van achteren plat van rood geveerd metaal bevestigd. Voor de onderofficieren was deze pompoen van rood koordsaai vervaardigd. Verder een zwart wollen of koordsaaien afhangede vlam.

Officieren;

Bekleding van donkerblauw vilt Aan de voorzijde bevond zich een oranje geploide zijden kokarde met een lis en knoop, voorzien van een gebombeerde vlammeende granaat van wit metaal. Witte zilveren vangsnieren, aan de achterkant bevestigd doormiddel van een kleine gebombeerde witmetalen knoop voorzien van een vlammeende granaat. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande rode zijden biezen Om de bovenkant van de Sjako werd een drie centimeter brede band van geweven rood geveerd zilver draad gedragen. Hierboven was een tamelijke grote pompoen van voren gebombeerde, van achteren plat van zilveren torsaden of bouillons bevestigd. Verder een vlam van zwarte afhangede hanenveren.

1854-1865- Sjako model 1854 voor het 2de regiment Dragoners

Manschappen;

Bekleding van donkerblauw laken Aan de voorzijde bevond zich een oranje geveerde kokarde van leer met een lis en knoop, voorzien van een gebombeerde vlammeende granaat van wit metaal. Witte wollen of katoenen vangsnieren, aan de achterkant bevestigd doormiddel van een kleine gebombeerde witmetalen knoop voorzien van een vlammeende granaat. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande wit katoenen biezen Hierboven was een tamelijke grote metalen pompoen van voren gebombeerde, van achteren plat van witgeveerd metaal bevestigd. Voor de onderofficieren was deze pompoen van wit koordsaai vervaardigd. Verder een zwart wollen of koordsaaien afhangede vlam.

Om de bovenkant van de Sjako werd een drie centimeter brede band van wit katoen gedragen.

Officieren;

Bekleding van donkerblauw vilt Aan de voorzijde bevond zich een oranje geploide zijden kokarde met een lis en knoop, voorzien van een gebombeerde vlammeende granaat van wit metaal. Witte zilveren vangsnieren, aan de achterkant bevestigd doormiddel van een kleine gebombeerde witmetalen knoop voorzien van een vlammeende granaat. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande witte zijden biezen Om de bovenkant van de Sjako werd een drie centimeter brede band van geweven zilver draad gedragen. Hierboven was een tamelijke grote pompoen van voren gebombeerde, van achteren plat van zilveren torsaden of bouillons bevestigd. Verder een vlam van zwarte afhangede hanenveren.

1854-1865- Sjako model 1854 voor het 3de regiment Dragoners

Manschappen;

Bekleding van donkerblauw laken Aan de voorzijde bevond zich een oranje geveerde kokarde van leer met een lis en knoop, voorzien van een gebombeerde vlammeende granaat van wit metaal. Witte wollen of katoenen vangsnieren, aan de achterkant bevestigd doormiddel van een kleine gebombeerde witmetalen knoop voorzien van een vlammeende granaat. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande rood katoenen biezen. Om de bovenkant van de Sjako werd een drie centimeter brede band van rood katoen gedragen.

Hierboven was een tamelijke grote metalen pompoen van voren gebombeerde, van achteren plat van rood geveerd metaal bevestigd. Voor de onderofficieren was deze pompoen van rood koordsaai vervaardigd. Verder een zwart wollen of koordsaaien afhangede vlam.

Officieren;

Bekleding van donkerblauw vilt Aan de voorzijde bevond zich een oranje geplooid zijden kokarde met een lis en knoop, voorzien van een gebombeerde vlamme granaat van wit metaal. Witte zilveren vangsnieren, aan de achterkant bevestigd doormiddel van een kleine gebombeerde witmetalenen knoop voorzien van een vlamme granaat. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande rode zijden biezen. Om de bovenkant van de Sjako werd een drie centimeter brede band van geweven rood gevefd zilver draad gedragen. Hierboven was een tamelijke grote pompoen van voren gebombeerde, van achteren plat van zilveren torsaden of bouillons bevestigd. Verder een vlam van zwarte afhangende hanenveren.

1849-1865- Sjako model 1849 voor het 4de regiment Dragonders

Manschappen;

Bekleding van lichtblauw laken Aan de voorzijde bevond zich een oranje gevefde kokarde van leer met een lis en knoop, voorzien van een gebombeerde vlamme granaat van wit metaal. Witte wollen of katoenen vangsnieren, aan de achterkant bevestigd doormiddel van een kleine gebombeerde witmetalenen knoop voorzien van een vlamme granaat. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande wit katoenen biezen Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande wit katoenen biezen Hierboven was een tamelijke grote metalenen pompoen van voren gebombeerde, van achteren plat van witgevefd metaal bevestigd. Voor de onderofficieren was deze pompoen van wit koordsaai vervaardigd. Verder een zwart wollen of koordsaaien afhangende vlam Om de bovenkant van de Sjako werd een drie centimeter brede band van wit katoen gedragen.

Officieren;

Bekleding van lichtblauw vilt Aan de voorzijde bevond zich een oranje geplooid zijden kokarde met een lis en knoop, voorzien van een gebombeerde vlamme granaat van wit metaal. Witte zilveren vangsnieren, aan de achterkant bevestigd doormiddel van een kleine gebombeerde witmetalenen knoop voorzien van een vlamme granaat. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande witte zijden biezen. Om de bovenkant van de Sjako werd een drie centimeter brede band van geweven zilver draad gedragen. Hierboven was een tamelijke grote pompoen van voren gebombeerde, van achteren plat van zilveren torsaden of bouillons bevestigd. Verder een vlam van zwarte afhangende hanenveren

1815-1841-De sjako's der Husaren regimenten

1815- De eerste aanzet.

Sjako naar Frans model met geel en zwarte vangsnieren witte panache en hangende hanenveren. Aan de voorzijde ene grote kokarde met lis en knoop. Geen andere versiering de zwarte pluim direct op de sjako gestoken zonder pompon Effen gele vangsnieren.

1816- Enige wijzigingen van model

Manschappen:

Sjako naar Frans model met een gekroonde W op de voorkant in geel metaal. De bovenste rand van de Sjako omzet met geel en zwart galon.

Officieren:

De sjako heft een om de bovenrand een drievoudig galon, de gouden vangsnieren en de pluim in een gouden bol vervat de pluim van onder zwart en van boven wit.

1820-1841 De sjako der Husaren No 6.

Manschappen:

Bekleding van zwart laken. De sjako als van de Dragonders (en juist die informatie ontbreekt mij) Het nummer (nummer 6) op de voorkant van de sjako. De stormbanden en de leeuwen van geel metaal. Galon om de bovenkant van de sjako, vangsnieren en pompoen geel met zwart. De pluim ter lengte

van 260 strepen van hanenveren voor
Huzaren en Korporaals: Geheel zwart
Wachtmeesters: Van onderen wit ter lengte van 80 strepen. Van boven zwart.
Opperwachtmeesters: Geel en zwart door elkaar
In 1824 werden de pluimen tot de helft verkort voor zowel de Husaren alsook voor de trompetters.
Officieren:

Als boven echter het garnituur verguld. De oranje met zilver zijden kokarde onder de bovenste goudgalen rand gemonteerd (om de plooiën en de rand van deze kokarde waren zilveren en soms gouden pailletten geplaatst). De lis iets langer dan dat der manschappen. De stormbanden van geel metalen gladde schubben op leer bevestigd. De schubben mat verguld met gladde randen.

Goudgalen om de bovenkant van de Sjako voor:

Hoofdofficieren 27 mm breed.

Ritmeesters 20 mm breed.

Luitenants 14 mm breed.

De vangsnoeren van goud voor:

Hoofdofficieren 2 grote en 1 kleine kwast van bouillions

Ritmeesters 2 grote kwasten van bouillions

Luitenants 2 grote kwasten van torsaden

1820-1841 De sjako der Husaren No 7

Dit korps is spoedig naar Nederlandsche Indiën vertrokken en zal in dat kader worden besproken.

1820-1841 De sjako der Husaren No 8

Als boven echter het nummer op de plaat No 8, en de garnituur en tressen in het wit voor manschappen en van zilver voor officieren.

1820-De Stalmuts der Husaren

Donker blauwe lakense stalmuts van Hongaars model met platte bol van lichtblauw laken negen duim overkruis. De naden met geel afgezet met een lichtblauwe lakense band. Een kleine lakense klep Achter op de muts het nummer van de compagnie van lichtblauw laken.

De stalmuts in 1820 voor officieren der Husaren geheel lichtblauw zonder uitmonstering en met een rand van goudgalen van de volgende breedte:

Hoofdofficieren 27 mm breed.

Ritmeesters 20 mm breed.

Luitenants 14 mm breed

1839-De stalmuts precies volgens model vastgelegd

Het irriteerde blijktens dat er vele verschillende modellen en uitvoeringen van de stalmuts bestonden, van daar dat nu alles nader werd vastgesteld. Onderstaand de exacte tekst van deze vaststelling.

De politiemuts (*noot: het is mij niet duidelijk of men hiermee een totaal ander hoofddeksels bedoeld, of de stalmuts van eerder model bedoeld? Het probleem is namelijk dat men in deze periode vier termen bezigd nl. Politiehelm-Kwartmuts-Kwartierhelm en Stalmuts-*) blijft licht blauw met donkerblauwe passepoils.

De omtrek dezelve samengesteld uit 4 stukken door passepoils van dezelfde kleur van laken aanelkander verenigt.

De hoogte a tot b (in fig. b) gemeten zal voor alle mutsen zijn 11 Nederlandse duimen.

Het galon zal de breedte hebben van 5 Nederlandse duimen.

De bodem voor een gewoon hoofd 16 Nederlandse duimen diameter.

De klep gemeten (in figuur c) van a tot b moet zijn 5 Nederlandsche duimen van c tot d moet zijn 16 Nederlandse duimen.

De omtrek dezelve een gebroken vierkant uitmakende met een blauw passepoil geboord. En van onderen gevoerd met groen marokijn leder. Er komt insgelijks een donkerblauw boven om de muts zoals uitgeduid is.

Deze stalmutsen voor de Husaren zijn gedragen tot 1841.

1820-1841-De kolbak der trompetter Husaren

Manschappen;

Kolbak van zwarte berenhuid rode kolbakzak. De vangsoeren, pompon en stormbanden als dat van de sjako der Husaren. Geheel witte pluim.

Officieren;

Niet in de sterkte opgenomen.

1818-1849-De chapka's der regimenten Lansiers

1818-chapka regiment No 10 der lansiers.

Algemene beschrijving

Hoofdgedeelte van zwart leder, afdalend in een punt naar de nek toe.

Galon van wit katoen boven op het hoofdgedeelte van 3 cm breed. De bovenkant is gemaakt uit stof in de kenmerkende kleur van de eenheid. De imperiaal is van binnen ondersteund door een metalen plaat en 2 koperdraden. Het imperiaal heeft rechts een bevestigingshaak voor de kinketting. Vanaf het imperiaal tot op het hoofdgedeelte zijn er biezen, langs de naden die ook een kruis vormen boven op het imperiaal. Het vizier heeft een koperen rand. Een zon uit koper versiert de voorkant. Op deze zon een ingestanste halve cirkel van wit metaal met geel metalen No 10. Leeuwenkoppen in koper links en rechts van het hoofdgedeelte. Een ketting uit koperen ringen genaaid op stof in de kleur van de eenheid. De pompon in oranje wol. De pluim is van witte struisveren en word achter de pompon gestoken. De vangsoeren in wit katoen voor minderen en van zilver voor de officieren als volgt:

Manschappen:

2 kleine katoenen kwasten

Onderofficieren:

3 kleine katoenen kwasten

Officieren:

Luitenants 2 grote kwasten van torsaden

Ritmeesters 2 grote kwasten van bouillions

Hoofdofficieren 2 grote en 1 kleine kwast van bouillions

Manschappen:

Stof van het imperiaal van donker groene stof, de biezen van wit katoen. Oranje wollen pompon. Een pluim van rechtopstaande struisveren. De nummers op de voorplaat van de zon ingestanst.

Officieren:

Als boven, echter de witte biezen verzilvert, en de geel metalen onderdelen verguld. De pompon voorzien van een zilveren rand. En de No 10 van losse vergulde cijfers. Pluim van hangende witte hanenveren achter de pompon gestoken.

Deze Chapka's voor de lansiers No 10 zijn gedragen tot 1841

1841-chapka regiment No 1 der lansiers

Als boven van iets slanker model met nummer 1 op de voorplaat.

1841-chapka regiment No 2 der lansiers

Als boven van iets slanker met nummer 2 op de voorplaat. En de stof van het imperiaal van gele stof.

Deze Chapka's voor de lansiers No 1 en 2 zijn gedragen tot 1849.

1865-Sjako model 1865 van geheel nieuwe opzet bestemd voor de gehele cavalerie in 1866 van model geworden.

Algemene beschrijving:

Sjako hoog van voren 12 en van achteren achttien cm, met zwart verlakt lederen bodem en dito klep. De laatste van binnen groen geverfd. Van achteren en verder rond omlopend een zwart lederen band. De lis van wit reliëf metaal, of in buitenmodel van witte koorden, lang twaalf, en breed drie duimen. In het midden voorzien van ene kleine gebombeerde gladde knoop. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande witte biezen. Aan de achterzijde voorzien van een kleine knoop ter bevestiging van het vangsnoer. De vangsnoeren in wit katoen voor minderen en van zilver voor de officieren als volgt:

2de luitenant twee kwasten van zilveren torsaden

1ste luitenant drie kwasten van zilveren torsaden.

Kapitein twee kwasten van zilveren bouillons

Majoor drie kwasten van zilveren bouillons

Luitenant kolonel(overste) vier kwasten, de onderste twee van zilveren bouillons de bovenste van gouden bouillons.

Kolonel vier kwasten van zilveren bouillons

Voor de minderen als volgt:

Vangsnoer voorzien van drie witte kwasten.

De vangsnoeren 1.4 meter van lengte.

Hierboven was een tamelijke grote metalen pompoen van voren gebombeerde, van achteren plat boven de lis gemonteerd.

Noot van de auteur: Dit alles lijkt mij eerder een verkorte versie te zijn van de Sjako M 1849/54, en niet de nieuwe sjako model 1865 die voor de overige troepen werd vast gesteld.

Manschappen:

Bekleding van zwart laken. Aan de voorzijde bevond zich een oranje geverfde kokarde van leer met een lis en knoop, voorzien van een gebombeerde vlammeende granaat van wit metaal. Witte wollen of katoenen vangsnoeren, aan de achterkant bevestigd doormiddel van een kleine gebombeerde witmetalen knoop voorzien van een vlammeende granaat. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande wit katoenen biezen. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande wit katoenen biezen. Hierboven was een tamelijke grote metalen pompoen van voren gebombeerde, van achteren plat van witgeverfd metaal bevestigd. Voor de onderofficieren was deze pompoen van wit koordsaai vervaardigd. Verder een zwart wollen of koordsaaien afhangende vlam. Om de bovenkant van de Sjako werd een drie centimeter brede band van wit katoen gedragen.

Officieren:

Bekleding van zwart vilt. Aan de voorzijde bevond zich een oranje geplooid zijden kokarde met een lis en knoop, voorzien van een gebombeerde vlammeende granaat van wit metaal. Witte zilveren vangsnoeren, aan de achterkant bevestigd doormiddel van een kleine gebombeerde witmetalen knoop voorzien van een vlammeende granaat. Verder aan beide zijden en van achteren een drietal rechtopstaande witte verzilverde biezen. Om de bovenkant van de Sjako werd een drie centimeter brede band van gewezen zilver draad gedragen. Hierboven was een tamelijke grote pompoen van voren gebombeerde, van achteren plat van zilveren torsaden of bouillons bevestigd. Verder een vlam van zwarte afhangende hanenveren.

Deze sjako is maar zeer kort gedragen namelijk tot 1867 toen de kolbak werd ingevoerd.

1867 De kolbak der huzaren

Algemene beschrijving:

Van zwarte zeehonden bont, voorzien van witte metalen leeuwen aan de linker, rechter en

rechterbovenkant. Kinketting op stof of leer van geschakelde witmetalen schakels. Kokarde, en rode kolbakzak met witte kwast en bebiezing. Witte vangsnieren met lus en knevel.

Manschappen en onderofficieren;

De kokarde van oranje wol, de leeuwen van geel metaal de kolbakzak van rood katoen en de biezen hierop en de kwast van wit kwast. Vangsnieren van wit katoen. Achter kokarde een pluim van rechtopstaande witte gemsharen

Officieren;

De kokarde van oranje omzet met zilveren torsaden. De leeuwen verzilverd. De kinketting van geribbelde verzilverde schakels op fluweel de kolbakzak van fijn laken en de biezen en kwast van verzilverde stof. Achter de kokarde een bewerkte zilveren tulp met een pluim van rechtopstaande hanenveren of in buitenmodel van reigerveren (aigrette).

1910- De kolbak van verbeterd model

Als boven echter iets lager van model en de top voorzien van een fijn gazig rooster dat gesloten kon worden door een leren klep met lus. Deze klep was voor de officieren van zwart lakleer.

De kolbak is gedragen tot 1940, om na de oorlog weer in gewijzigde vorm terug te komen.

DE KEPIE: Van politiepet tot fraai hoofddeksel.

1865-Experimenten om te komen tot een meer praktisch hoofddeksel

Daar de sjako met overtrek voor het dagelijks en marsch tenue was afgeschaft, zocht men een alternatief. Deze vond men al vrij snel in een petje dat ook algemeen werd gedragen door de verschillende gemeentelijke en landelijke politiediensten. De zgn. "veldwachters" of politie pet. Dit was eigenlijk de voorloper van de latere kepie en een koninklijk besluit waarin een en ander ingevoerd en beschreven werd ben ik helaas niet tegenkomen. Dus ik tast voor wat de precieze omschrijving en invoering data een beetje in het duister. Ik meen echter dat deze pet die ook wel veldpet werd genoemd tijdens of direct na 1865 werd ingevoerd. Uit de geringe informatie die ik heb kunnen vinden het volgende:

Manschappen en onderofficieren;

Pet van laag model ongeveer 8 cm hoog. Bekleding van zwart laken. Op de boven kant een dunne rode of blauwe bies, op de onderkant een galon van witte stof. Ronde kokarde met knoop en lis van wit koord (ik heb geen aanwijzing kunnen vinden dat de latere metalen kokarde toen al is gevoerd). Storm riem van verlakt lederen met wit metalen gesp. Vallende lederen klep. De naden gebiesd in rood of blauw.

Officieren;

Idem echter met een kokarde en lis van torsaden of bouillons. Het galon boven de klep van zilver. Bekleding van zwart laken.

Hoofdofficieren;

Idem echter de bovenste bies van zilverdraad.

Deze muts is gedragen tot 1879.

1897- Invoering van een kepie van geheel nieuw model.

Manschappen;

Bekleding van zwart laken Storm riem van verlakt lederen met geel metalen gesp. Aan de zijanten bevestigd doormiddel van een geel metalen gladde knoop. Ovale kokarde van wit metaal en dito gladde knoop en lis. Aan de onderkant een koord van witte stof eindigende in een klaverblad. Vallende vierkante klep van zwart leder. In groot tenue een zwarte kwast achter de kokarde gestoken.

Onderofficieren;

Als boven echter met een ovale kokarde van witte koordsaai evenals het koord boven de klep van witte koordsaai. In groot tenue een zwarte kwast achter de kokarde gestoken.

Officieren;

Als boven echter met een ovale kokarde van zilveren torsaden en het koord boven de klep van zilverdraad. De knopen verguld, de klep en stormriem van verlakt zwart leder. Bekleding van zwart laken. In groot tenue een zilveren tulp met een groene afhangende hanenveren achter de kokarde gestoken.

1916- Invoering van de definitieve en laatste uitvoering van de kepie

Algemene beschrijving:

Van grijs laken, ovaal ronde bodem, hoog 9,5 cm achter 12,5cm. Vallende klep met grijs laken overtrokken. Stormband van blank leder met bronzen gesp en schuifpassant, aan elke zijde een kleine bronzen uniform knoop. Op 1 en 4 cm afstand van de onderkant een bies of koord breed ca 2mm voor de Huzaren van blauwe of rode kleur, de bol gebiesd met grijs laken. Aan de voorzijde een oranje kokarde bevestigd met een hol stiftknoopje. Tussen de biezen het bronzen indelingsdistinctief zijnde voor;

Staf cavalerie rij en hoefsmid school	een bronzen leeuw
Regimenten cavalerie	Arabisch regiment cijfer
Depots cavalerie	Romeins depot nummer
Remonte depots	letter R
Eskadron ordonnansen	Ster

Manschappen;

Als boven echter de kokarde van geel metaal

Onderofficieren;

Als boven echter met een ovale kokarde van gele koordsaai.

Officieren;

Als boven echter met een ovale kokarde van gouden

1923-Kepie model 1923

In principe de zelfde kepie als van het voorgaande model, echter werden de maten aangepast. Namelijk hoog 11cm en van achteren 14 cm. En zien we ongeveer vanaf het begin van de jaren dertig de bekende buitenmodel kepie's verschijnen. Zo werd de bekleding van de officieren weer zwart, en de witmetalen ornamenten voor deze categorie wederom van verzilverd metaal gemaakt. De knopen werden van een leeuwje voorzien, en de klep van zwart verlakt leder gemaakt. Echter wel met de volgende wijzigingen en aanvullingen voor wat betreft het indeling distinctief.

Tussen de biezen het bronzen indelingsdistinctief zijnde voor;

Staf Reg. cavalerie	Romeins regiment nummer
Regimenten cavalerie	Arabisch half regiment nummer
Cavalerie paardendepot	Leeuw vervallen in 1934
Hoefsmid school	Leeuw

Een meer duidelijker aanduiding der rangen werd ook geleidelijk aan geïntroduceerd:

Voor adjudant onderofficieren een zilveren bies langs de onderrand net boven de klep

Voor officieren twee zilveren biezen

Voor hoofdofficieren drie zilveren biezen, de laatste rond de bol van de kepie.

Een en ander heeft zich tot 1940 kunnen voortzetten, toen was het definitief gedaan met de kepie.

1912-De platte pet

Algemene beschrijving:

Van grijs laken van fijne wol, ovaal ronden bodem ongeveer vier centimeter buiten de opstaande rand. Hoogte van de pet ca 9 cm, hoogte van de rand circa 5,5 cm. Vallende klep met omboorde rand en stormband van verlakt leder. Om de rand een band van blauw laken van ongeveer 4 cm. Onder en boven zwart gebiesd. De bol gebiesd in rood of blauw.

Manschappen:

Als boven echter een wit metalen distinctief	op de pet bevestigd als volgt;
Staf cavalerie	een wit metalen leeuw
Regimenten cavalerie	Arabisch regiment cijfer
Depots cavalerie	Romeins depot nummer
Eskadron ordonnansen	Ster
Hoefsmid school	Leeuw

Onderofficieren;

Als boven echter met een ovale kokarde van witte koordzijde

Officieren;

Als boven echter met een ovale kokarde van witte zijde met dito zijden lauwertak

Deze platte pet werd in 1916 afgeschaft om vervangen te worden door de kepie.

1912-De veldmuts model 1912**Algemene beschrijving;**

Van grijs laken. De bol met langwerpige gebogen vouw, naar boven omgeslagen rand van dezelfde soort stof als de muts. De bovenkant van de rand gebiesd in rood of blauw. De muts voorzien van een metalen jagershoorn.

Als boven echter een wit metalen distinctief op de pet bevestigd als volgt;	
Staf cavalerie	een wit metalen leeuw
Regimenten cavalerie	Arabisch regiment cijfer
Depots cavalerie	Romeins depot nummer
Eskadron ordonnansen	Ster
Hoefsmid school	Leeuw

Onderofficieren;

Als boven echter geen embleem

Officieren;

Van fijn grijslaken voorzien van een zilveren bies om de bol van de veldmuts. Geen embleem.

1912-De veldmuts model 1923**Algemene beschrijving;**

Van grijs laken. De bol met langwerpige vouw, naar boven omgeslagen voor en achterkant rand van dezelfde soort stof als de muts. De voorrand eindigend tussen de achterkant van de bol. De bovenkant van de rand gebiesd in rood of blauw.

Manschappen;

Als boven echter een oranje metalen distinctief op de pet bevestigd als volgt;	
Staf cavalerie	een wit metalen leeuw
Regimenten cavalerie	Arabisch regiment cijfer
Depots cavalerie	Romeins depot nummer
Eskadron ordonnansen	Ster
Hoefsmid school	Leeuw

Onderofficieren;

Als boven echter geen metalen embleem

Officieren;

Van fijn grijslaken voorzien van een zilveren bies om de bol van de veldmuts. Geen embleem.

Beide modellen veldmutsen zijn nog in de meidagen van 1940 gedragen

1946 Herstel van het militair ceremonieel.

1946-De kolbak in ere hersteld.

Vrijwel direct na de oorlog werd de kolbak in ere hersteld. Deze verschilt in niets van de vooroorlogse kolbak behalve dat deze nu is gemaakt van kunstzijde.

1953-De pet Gekleed tenue

Algemene beschrijving:

Platte pet van zwarte lakense stof met ovale bodem. Rechtopstaande rand van 6 cm breedte. Vallende klep met zwarte stof overtrokken. Stormband van zwart leer, aan de zijkanten vastgehecht met een vergulde knoop voorzien van een Nederlandse leeuw. Aan de voorkant een petembleem in gouddraad met de Nederlandse Leeuw op een rond schildje van metaal en omgeven door lauwerkransen bevestigd op een losse zwart effen band. De boven en onderkant van deze band gebiesd in de wapenkleur zijnde:

Huzaren van Boreel Donkerblauw ingevoerd 1946

Huzaren van Prins Alexander Ponceau rood ingevoerd 1951

Huzaren van Sytzema Wit ingevoerd 1952

Huzaren Prins van Oranje Oranje ingevoerd 1979.

Officieren;

De band van zwarte stof en op de klep voor hoofdofficieren een goudkleurig borduursel van eikenloof en eikels.

1985-De pet Gelegenheid tenue

Algemene beschrijving:

Platte pet van zwarte lakense stof met ovale bodem. Rechtopstaande rand van 6 cm breedte. Vallende klep met zwarte stof overtrokken. Stormband van zwart leer, aan de zijkanten vastgehecht met een vergulde knoop voorzien van een Nederlandse leeuw. Aan de voorkant een petembleem in gouddraad met de Nederlandse Leeuw op een rond schildje van metaal op een losse zwarte band. De boven en onderkant van deze band gebiesd in de wapenkleur zijnde:

Huzaren van Boreel Donkerblauw ingevoerd 1946

Huzaren van Prins Alexander Ponceau rood ingevoerd 1951

Huzaren van Sytzema Wit ingevoerd 1952

Huzaren Prins van Oranje Oranje ingevoerd 1979.

Manschappen;

Als boven, de band van zwart ribband, en het petembleem zonder lauwerkransen

Onderofficieren;

Als boven, het petembleem voorzien van lauwerkransen lopend tot de helft van het leeuw schildje.

Officieren;

De band voorzien van een ingeweven W Motief. Voor hoofdofficieren de klep voorzien van een goudborduursel van eikenloof en eikels. Het petembleem voorzien van lauwerkransen lopend ter volle lengte van het leeuw schildje.

1944-De baret.

Algemene omschrijving;

Baret van kaki grove stof. Platte ronde bodem met een van 26 cm. 3 opstaande kanten van 7 cm hoog en een stoffen hoofdband van 2,5 cm hoog. In de loop der jaren vervangen door een wollen gebreide baret met bruinlederen zweet band.

Manschappen;

Baret leeuw van geelkoper

Onderofficieren;

Geel koperen leeuw

Officieren;

Voor subalterne officieren een matgouden leeuw

Voor majoors en oversten een geborduurde matgouden leeuw

Voor kolonels een goudgeborduurde leeuw

1946-Baret zwart

Als boven echter in de kleur zwart

1964-Invoering nieuwe baret

Enigszins ovaalvormig gebreide wollen baret; ter linkerzijde 4,5 cm omhooglopend en ter rechterzijde hangend; zweet band van 12 mm voorzien van een veter.

Sinds 1946 werden geleidelijk baret emblemen ingevoerd. Bestaande uit een gestileerde W met daarin Sint Joris met de draak die gezeten op een paard met een lans een draak velt. Dit alles in zilver metaal. Hiermee kwam voor de baret het onderscheid der rangen te vervallen.

Deze baretgespen werden gemonteerd op een vierkante achtergrond van lichtblauw laken en voorzien van de volgende biezen:

Huzaren van Boreel

Donkerblauw ingevoerd 1946

Huzaren van Prins Alexander

Ponceau rood ingevoerd 1951

Huzaren van Sytzema

Wit ingevoerd 1952

Huzaren Prins van Oranje

Oranje ingevoerd 1979

Pl.M.Evers (aangevuld door Theo Postma)

MILITARIADE

Tentoonstellingen en activiteiten (in begin 2008, tenzij anders vermeld. I.v.m. openingstijden en/of reserveringen zijn de telefoonnummers vermeld):

Marinemuseum, Hoofdgracht 3, 1781 AA Den Helder, Tel.: 0223-657534

<http://www.marinemuseum.nl/>

De vrouwen van Michiel de Ruyter

In het Marinemuseum in Den Helder wordt op 28 juni 2007 de tentoonstelling De Vrouwen van Michiel geopend. Hij duurt tot 1 juli 2009. In deze bijzondere expositie komt Michiel de Ruyter op interactieve wijze tot leven. Zeven vrouwen vertellen over De Ruyter als zoon, echtgenoot, vader en commandant. Bezoekers maken een reis door de tijd. Vertrekkend vanaf het moderne marineschip Hr.Ms. De Ruyter, via alle andere marineschepen die ooit naar de zeeheld vernoemd werden, belanden zij in het geboortehuis van Michiel. In iedere nieuwe ruimte wordt een deel van het levensverhaal van de 'admiraal-generaal' verteld. Daarnaast is er aandacht voor de betekenis die De Ruyter voor de hedendaagse marine heeft.

De museale collectie van de Koninklijke Marine

De collectie van het Marinemuseum beperkt zich tot het cultuur-historisch erfgoed van de Nederlandse zeemacht. Desondanks biedt zij een grote diversiteit. U treft er o.a. scheepsmodellen, schilderijen, prenten, wapens, uniformen, onderscheidingen, sloopssier, communicatie-apparatuur en serviesgoed.

Surf voor verdere evenementen naar: <http://www.marine.nl/nieuws/evenementen/>

Mariniersmuseum, Wijnhaven 7-13, 3011 WH Rotterdam, Tel.: 010-412 96 00
<http://www.mariniersmuseum.nl/>

Museumnacht zaterdag 1 maart 2008 “Set a Light” 20.00 - 02.00 uur *Spannend en avontuurlijk; de Space Marines*

Spacy en interactief zijn dit jaar de sleutelwoorden in het Mariniersmuseum. *Set a Light* is de begroeting; traditioneel met de beroemde Mariniersfakkels. Eenmaal binnen waan je je al snel in een buitenaardse wereld. Een wereld waar veel te beleven valt. Speel je eigen game met de *Space Marines*, de elitetroepen uit de verre toekomst, en meet je krachten met deze bijzondere strijders zowel digitaal als in 3D. Leg contact via een satelliet, met onze troepen in het buitenland. Uiteraard ontbreekt de ruimtebar niet waar je even bij kunt komen... Kom het zien en (s)maak het mee! ‘

Museumweekend zaterdag 5 t/m zondag 6 april in Rotterdam
Thema “De kunst van de Waarheid”.

Filmvoorstellingen in het MARINIERSMUSEUM

Elke eerste woensdag middag van de maand 12.00 tot 16.30 uur

5 maart 2008 *Mijn...Rood...20, klaar voor mijnenjacht*

Wat er al zo komt kijken voor er op mijnen gejaagd kan worden, de opwerk periode van een mijnenjager in de jaren negentig van de vorige eeuw. (55 minuten)

april 2008 *Dutch approach* (55 minuten)

Een serie van vier afleveringen over Nederland en de Molukse acties deze serie wordt in vier wekelijkse afleveringen uitgezonden. Deze serie vertoont het verhaal van de Molukkers vanaf 1945 tot na de acties.

Deel 1	2 april
Deel 2	9 april
Deel 3	16 april
Deel 4	23 april

Legermuseum, Korte Geer, 2611 CA Delft, Tel.: 015-2150500
<http://www.legermuseum.nl/>

Tot 11 mei 2008 is de expositie **Special Forces** te zien

De *Special Forces* zijn de supersoldaten van onze krijgsmacht. Ze voeren gevaarlijke missies

uit overal ter wereld, onder de zwaarste omstandigheden. Actie is hun specialiteit: bergbeklimmen, duiken, parachutespringen en contraterreur. Wat ze precies doen is topsecret. Het Legermuseum geeft iets van hun geheimen prijs in de nieuwe presentatie Special Forces. Grijp deze unieke kans en duik onder in de spannende wereld van de commando's. Wat zou u doen?

Morele dilemma's van Nederlandse militairen op vredesmissie

Op 14 december 2006 is *Onder vuur*. Militaire dilemma's, een nieuwe interactieve multimedia-installatie over de morele dilemma's van Nederlandse militairen op vredesmissie officieel geopend. Een unieke experience, waarin de bezoeker aan den lijve ondervindt dat het in een crisissituatie vaak kiezen is uit twee kwaden. De geschiedenis neemt in de film telkens weer een andere wending, omdat de bezoeker bij elk dilemma dat de militairen tegenkomen zelf moet kiezen. Wat zou u doen?

Onder vuur. Militaire dilemma's is een fictieve, op de werkelijkheid gebaseerde film, die bestaat uit historische beelden en nagespeelde situaties. De film is in opdracht van het Legermuseum ontwikkeld door TWV Media te Amsterdam. Het Legermuseum richt zich met deze experience niet alleen op de algemene museumbezoeker, maar ook speciaal op leerlingen in de bovenbouw van het middelbaar onderwijs, voor wie een speciaal lespakket wordt ontwikkeld.

Nationaal Bevrijdingsmuseum, Wylerbaan 4, Postbus 144, 6560 AC Groesbeek

Tel.: 024-3974404

<http://www.bevrijdingsmuseum.nl/nl>

Herdenking Operatie Veritable en het Rijnlandoffensief. Vertoning film 'Krieg am Niederrhein'

Dinsdagavond 19.30 uur: 12, 19 en 26 februari, 4 maart

Donderdagmiddag 14.00 uur: 7, 14, 21 en 28 februari, 6 maart

Zondagmiddag 14.00 uur: 10, 17 en 24 februari, 2 en 9 maart

4, 5 en 6 april: Mijnenweekend

Gevarieerd programma met lezing, film en muziek in het kader van de Nationale Mijndag op 4 april

5 en 6 april: Nationaal Museumweekend: 'De kunst van de waarheid'

Speciaal programma voor alle leeftijden. Korting op de entreprijs.

Museum Bronbeek, Velperweg 147, 6824 MB Arnhem, Tel.: 026-376 35 55

<http://www.cdc.nl/ktomm/>

20 januari t/m 19 oktober 2008: De laatste Battakkoning: Expositie

De expositie gaat over de lotgevallen van Si Singamangaraja XII, koning van het Toba Batakvolk op Sumatra in het voormalige Nederlands-Indië. Jarenlang voert hij een guerrillaoorlog

tegen het Nederlandse koloniale leger. In 1907 weet kapitein Christoffel hem eindelijk op te sporen. De laatste Batakkoning sterft tijdens de achtervolging.

De expositie brengt dit verhaal tot leven met foto's, film, documenten en voorwerpen. Zo zijn het vaandel van Singamangaraja en het eresabel van Christoffel zien. De documentaire 'Si Singamangaraja' van John Albert Jansen toont het Toba Batakland anno 2007 en laat Sitor Situmorang, verwant van Si Singamangaraja, aan het woord. Situmorang kijkt terug op de gebeurtenissen van 1907 en toont dat het huidige Indonesië zijn voorvader nog steeds als held vereert.

Achtergrond:

Generaties lang heersen de als koning over een Batakstam aan de oevers van het Tobameer op Sumatra. De 12e Singamangaraja slaagt er zelfs in koning van alle Batakclans te worden. Hij is ook hun geestelijk leider die - naar men gelooft - regen kan maken in tijden van droogte.

Als de koloniale troepen de buitengewesten verder onder controle brengen verzet Singamangaraja zich daartegen met succes. Vanaf 1883 voert hij vanuit de oerwouden een guerrillastrijd tegen de koloniale troepen en blijft 24 jaar uit hun handen. Toch sluit het net zich langzaam rond hem. In 1904 komt een expeditie van Colijn in een verlaten schuilplaats van de koning. In 1907 slaagt kapitein Hans Christoffel met zijn colonne Marechaussee erin hem dankzij een slimme opsporingstactiek op te sporen en in te sluiten. Singamangaraja sterft tijdens de achtervolging. Het koninkrijk der Batak houdt op te bestaan.

19 februari t/m 19 oktober 2008 - 'Prenten in het park' - binnen- en buitenexpositie
Historische prentbriefkaarten op groot formaat opgesteld buiten in het park en binnen in het museum. Zij geven inzicht in de veranderingen in en rond het Koninklijk Tehuis voor Oud-Militairen en Museum Bronbeek sinds 1900. Aanleiding voor de expositie is het 145-jarig bestaan van Bronbeek.

Buitenexpositie

De helft van de prentkaarten staat buiten opgesteld op de plekken waar de fotografen de opnames ooit maakten. De vroegere en tegenwoordige situatie zijn daardoor met elkaar te vergelijken. Wie bijvoorbeeld gaat staan op de strakke gazons voor het statige huis ziet dat deze ooit weides waren waar de inwoners hun koeien lieten grazen.

Binnenexpositie

De ansichtkaarten in het binnengedeelte van de expositie binnen tonen veranderde of verdwenen woonvertrekken in het toenmalige Invalidenhuis en de vroegere trofeeënopstelling in de gangen. Zo zie je geüniformeerde en bebaarde oud-KNILsoldaten, die aan lange tafels hun maal eten en tussen kanonnen en krissen hun weg zoeken naar de slaapzaal.

Rond 1900

De oudste van de getoonde kaarten dateren van rond 1900. In die tijd werd de fotoprentkaart door verbeterde druktechnieken goedkoper en voor iedereen verkrijgbaar. De beelden van de

toenmalige situatie geven goed weer dat de tijd op Bronbeek niet heeft stilgestaan. Zij tonen ook welke aspecten van Bronbeek onze voorouders een eeuw geleden kennelijk belangwekkend vonden en via prentkaarten aan de wereld wilde tonen. Een begeleidende folder en toelichtingen in de expositie geven achtergrondinformatie en attenderen op bijzonderheden.

Het buitengedeelte van de expositie is gratis te bezoeken. Voor de binnengedeelte betaalt met het normale museumtarief: volwassenen € 2,30, kinderen 6 t/m 12 jaar € 1,15.

13 april 2008 - Het Papoea Vrijwilligers Korps (PVK): soldaten voor een toekomstig onafhankelijk West Papoea - lezing

Lezing door Marc Lohnstein, militair historicus
aanvang: 14.00 uur

Het Papoea Vrijwilligers Korps (PVK) wordt in 1961 in Nederlands Nieuw-Guinea opgericht. Het korps heeft twee taken. Het moet de Papoea-bevolking betrekken bij de verdediging van de belangen van Nederlands Nieuw-Guinea. Ten tweede dient het bij te dragen aan de vorming van een toekomstig onafhankelijk West-Papoea. Uit alle onder Nederlands bestuur staande delen van land melden zich 200 vrijwilligers. In Manokwari ontvangen zij een driejarige militaire en civiele opleiding.

Maar het loopt anders. Het conflict met Indonesië over de toekomst van Nederlands Nieuw-Guinea draait uit op een militaire confrontatie. Het PVK moet vervroegd in actie komen. In 1962 vindt de overdracht van Nederlands Nieuw-Guinea plaats aan een tussenbestuur van de Verenigde Naties. Het PVK overleeft de politieke veranderingen niet. Indonesië ontbindt het PVK in 1963.

I.s.m. Volksuniversiteit Arnhem

Toegang incl. museumentree: € 9,-.

Indische Nederlanders bestaan niet. Dit betoogt Amis Boersma in haar lezing 'Indivation. De Indische identiteit van de derde generatie' in het Arnhemse museum Bronbeek op zondag 9 maart 2008 om 14.00 uur.

Tussen 1945 en 1970 naar kwamen 300.000 repatrianten uit Nederlands-Indië naar Nederland. Zij zijn volledig opgenomen in de Nederlandse samenleving. Althans, dat zegt men. Amis Boersma betoogt daarentegen dat het Indische leeft, ook bij de derde generatie. Zij zal uiteenzetten op welke creatieve manieren deze mensen het Indische herinterpreteren en betekenis geven in de moderne samenleving. Vragen die aan bod komen zijn: Welke 'nieuwe' cultuurvormen roepen de Indo's van nu in het leven? Hoe definiëren zij Indische identiteit? Wat is het dat Indische jongeren samenbrengt? Hoe komt het dat het voor hen zo belangrijk is om hun Indische etniciteit te benadrukken?

Amis Boersma studeerde in 2003 af aan de Vakgroep Talen en Culturen van Zuidoost-Azië en Oceanië in Leiden. Momenteel werkt zij als medewerker Azië bij Free Voice, een Nederlandse organisatie die zich inzet voor persvrijheid in ontwikkelingslanden. Ook is zij landenspecialist Indonesië bij Amnesty International.

Toegangsprijs incl. museumentree: € 9,-.

(z.o.z.)

Inschrijving is noodzakelijk: Volksuniversiteit Arnhem, telefoon 026 4422363 of www.volksuniversiteit.nl/arnhem

Documentatiegroep '40-'45, Den Haag, Tel.: 0182-309644

<http://www.documentatiegroep40-45.nl/>

De evenementen van de Documentatiegroep in 2008 zijn : 1 maart en 7 juni 2008 de **Militaria- en Documentatiebeurs in 't Trefpunt, Roelenengweg 25, Voorthuizen** Wijzigingen voorbehouden. Als u zich bij de ingang met het lidmaatschapskaartje M&H meldt als lid van onze vereniging betaalt u het entreegeld, zoals dat geldt voor de leden van de Documentatiegroep '40-'45, t.w. € 1,40. Ook is het voor onze leden mogelijk, uiterlijk de zaterdag vòòr de beursdag, schriftelijk tafelruimte te reserveren (maximaal 3 strekkende meter à € 3,50 per strekkende m.) bij de heer J. Fioole, Eiland 163, 4143 EW Leerdam, tel.: 03456-13077.

Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

<http://www.nimh.nl/nl>

Reisverslagen Waller nieuw in collectie

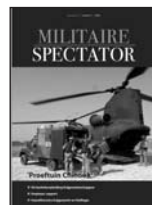
De collectie van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) is onlangs uitgebreid met aantal omvangrijke verslagen van reizen die marineofficier Gerrit Anne Waller tussen 1906 en 1911 naar ondermeer Nederlands-Indië en Australië maakte.

Aankondiging

Ter gelegenheid van het 175-jarig bestaan van de Militaire Spectator zijn alle jaargangen van het militair-wetenschappelijk tijdschrift gedigitaliseerd. Alle artikelen, editorials, boekrecensies en columns vanaf 1832 zijn bijeengebracht op zes DVD's.

De printbare PDF-bestanden op de DVD's zijn te doorzoeken met trefwoorden. Bij de DVD's hoort een boekje met zoektips.

De DVD-box is te bestellen door overmaking van € 17,50 naar bankrekeningnummer 514338997 ten name van Militaire Spectator in Den Haag. Graag vermelden 'bestelling DVD-box' en uw naam en adres.

Persbericht Nederlands Scheepvaartmuseum

Unieke aanwinst

Het Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam kocht op een veiling in Londen een uiterst belangrijk kunstwerk: een schilderij van de Zeeslag bij Gibraltar in 1607, door Cornelis Claesz van Wieringen (1580-1633). Dit paneel is het ontwerp op klein formaat - een 'modello'-dat Van Wieringen maakte voor het grote schilderij met dezelfde voorstelling dat zich al jaren in het Scheepvaartmuseum bevindt. Dat schilderij toont een belangrijke Nederlandse overwinning op de Spanjaarden tijdens de Tachtigjarige Oorlog. Met deze aankoop is het

mogelijk om de totstandkoming van een belangrijk kunstwerk uit de Gouden Eeuw nauwkeurig te volgen. Deze aanwinst kostte het museum € 250.000.

Bij de foto's: De Zeeslag bij Gibraltar op 25 april 1607 door Cornelis Claesz van Wieringen. Rechts op de foto de - toen nog Spaanse - Rots van Gibraltar.

Schilderij op paneel, omstreeks 1621 (49x115 cm).

De uiteindelijke versie, schilderij op doek, 1622 (180 x 490 cm).

Boekaankondiging

Deze maand is via uitgeverij Boekscout.nl mijn boek "Nederlands-Indië 1946-1949, brieven van een Nederlandse soldaat" verschenen.

Het boek is voortgekomen uit mijn website <http://www.veluwebataljon.nl>, bij velen van u al bekend. De website is de afgelopen tijd nog meer uitgebreid met foto's en documenten, ook zijn er fragmenten van het boek op te lezen.

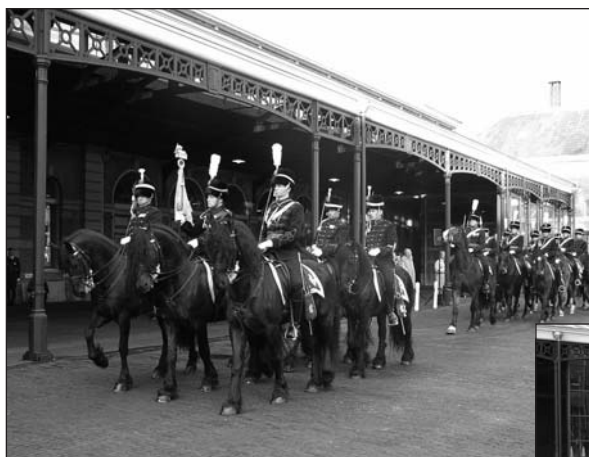

Veel veteranen hebben na hun terugkeer in Nederland gezwegen over hun tijd in Indië. Traumatische ervaringen, waar destijds in Nederland geen oog voor was, kunnen de oorzaak hiervan zijn, maar ook het feit dat er weinig of geen waardering voor deze (vaak dienstplichtige) militairen werd opgebracht - tot regelrechte afkeuring aan toe. Sommigen deinsden er niet voor terug hen voor oorlogsmisdadigers en moordenaars uit te maken. Op de website komen veel reacties, soms van veteranen zelf, maar nog vaker van kinderen en

kleinkinderen van Indië-veteranen die tot op heden weinig tot niets over die tijd in het leven van hun familielid hebben gehoord. Ook zijn er veel andere geïnteresseerden die blij zijn dat er aandacht wordt besteed aan deze toch nog steeds wat weggemoffelde periode uit de Nederlandse geschiedenis.

OPHEFFING REGIMENT HUZAREN PRINS ALEXANDER

Een waardig afscheid van het “Hofregiment”.

De standaard van het opgeheven Regiment Huzaren Prins Alexander is op 30 november 2007 namens Hare Majesteit de Koningin ingenomen door de commandant der Landstrijdkrachten. Dit gebeurde tijdens een ceremonie bij de Koninklijke Stallen in Den Haag.

De standaard van het regiment wordt door luitenant-kolonel der Huzaren D.G.G.M. Alexander overgedragen aan de commandant der Landstrijdkrachten, luitenant-generaal P. van Uhm.

De commandant van het Regiment Huzaren Prins van Oranje, kolonel der Huzaren J.C.L. Bolderman, krijgt aan zijn standaard een cravatte, met de wapenfeiten van het Regiment Huzaren Prins Alexander, aangehecht door de commandant der Landstrijdkrachten, luitenant-generaal P. van Uhm. Met deze ceremonie wordt de traditie van het Regiment Huzaren Prins Alexander bewaard door het Regiment Huzaren Prins van Oranje.

Foto's: W. den Dunnen

Theo Postma

Boekpresentatie

(21 november 2007):

VAN HOFSTAD NAAR BARONIE

Door Wim Lutgert en Rolf de Winter;

uitgeverij van Wijnen, Franeker;

een uitgave in de vierkante reeks van het NIMH, Den Haag

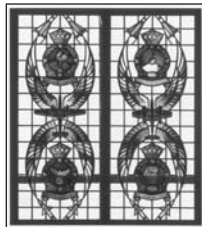
21x22,5 cm, 390 blzn, volledig in kleur geïllustreerd;

ISBN 978 90 5194 304 7; prijs € 19,90

Foto's B.D.D. Huynh-NIMH / Arno Marchand-Vliegende Hollander

Onze vicevoorzitter hield een interessant betoog over de aanwezigheid van de Koninklijke Luchtmacht in en om de Residentie en de verhuizing van het hoofdkwartier naar Breda. Hij deed dat in de fraaie mess van het nieuwe hoofdkwartier van het Commando Luchtmacht ter gelegenheid van de presentatie van het boek "Van Hofstad naar Baronie". Dat Maaldrift ooit een vliegveld is geweest hoorde ik daar voor het eerst. Dit alles is in het eerste deel te boek gesteld. Maar wat mij in het tweede deel trof hoe de Luchtmacht de artistieke inrichting van het gebouw modern en strak heeft aangepakt. De oude glas-in-lood ramen (met squadronemblem) zijn met dezelfde stijl ramen aangevuld om op 15 etages het open trappenhuis te versieren. Per verdieping is op de blinde gangmuur een computercollage gemaakt van één vliegtuigtype. Hiermee wordt de geschiedenis en traditie van de Koninklijke Luchtmacht op een prachtige wijze zichtbaar gemaakt. Ik heb van die kunst al in het boek genoten maar hoop het ook nog in het echt te mogen bewonderen! Maar het bronzen beeld van Prins Bernhard heeft na een spectaculaire verhuizing opnieuw een prominente plek op het plein voor het gebouw gekregen, zodat het voor iedereen zichtbaar is, net als vroeger in de Binckhorstlaan.

Foto's uit boek

FRITZ BEHREND:

'Van Grebbeberg naar Uruzgan'

met dank overgenomen uit nieuwsbrief vd Vrienden vh Legermuseum

Politiek tekenaar Fritz Behrendt vindt dat hij zijn leven dankt aan de Duitse 'Stahlhelm', die zijn vader droeg aan het Franse front in de Eerste Wereldoorlog. Toen een granaatslag in 1916 hem en enkele kameraden bedolf bleef er onder de rand van de helm net voldoende ruimte om te ademen tot hij werd uitgegraven. De anderen droegen geen helm en stikten. Vader overleefde Verdun, de Somme, Arras en keerde in '18 terug naar Berlijn. Daar werd Fritz in 1925 geboren. De helm heeft hij nog steeds. In januari exposeert hij in het Legermuseum.

Voor zijn eerste 'creatieve uitingen' gebruikte hij als driejarige de tekenstiften van zijn broer en het behang van de kinderkamer. Fritz groeide op in Berlijn. Zijn vader, oud-frontsoldaat met het ijzeren kruis en andere onderscheidingen, was lid van de Reichsbanner. Deze sociaal-democratische organisatie van ex-militairen en republikeinen met drie en een half miljoen leden was bepaald geen bewonderaar van het opkomend Nationaal Socialisme. Behrendt: "Wij verdedigen de Republiek", zei mijn vader altijd. "Wij hadden een vuist tegen Hitler kunnen maken, maar de oudere en bange leiders durfden de confrontatie niet aan, anders was het wellicht gelukt het kwaad te keren."

Bij de laatste demonstratie van tienduizenden anti-fascisten in de Lustgarten - georganiseerd door de Reichsbanner - viel Hitlers' SA vanaf de zijkant aan. De politie keek toe. Toen zei mijn vader: "Ze zijn al omgedraaid. De film is gelopen. Nu heet de marsroute: oorlog!". Na de Rijksdagbrand van 1933 zag Fritz, op weg naar school, vrachtauto's vol gearresteerde mannen afvoeren: 'Daarmee was het potentiële verzet onthoofd.'

Eerste politieke tekening

In 1936 reed de Führer in een open auto naar de opening van de Olympische Spelen. Langs de route stond de elfjarige Fritz Behrendt met zijn klas. 'Ik kon Hitler gedurende enkele seconden goed zien. Wat mij opviel was de koude, boze blik in zijn ogen en de merkwaardige relatie tussen de samengeperste lippen en de aanduiding van een glimlach met als middelpunt de snor, die voor mij als vroege filmfan aan niemand anders dan aan Charlie Chaplin toebehoorde.' Weer thuis tekende hij Hitler als ei met de kenmerken die hij al noemde en de beroemde haarlok: zijn eerste karikatuur, zijn eerste politieke tekening.

Nadat zijn vader als Reichsbanner persona non grata was geworden - omdat deze organisatie na 1933 familieleden ondersteunde van 50 000 politieke gevangenen van het Nazi-regiem - emigreerde de familie naar Nederland. De gedecoreerde frontsoldaat van Verdun mocht zijn bezittingen meenemen. Ons land gaf het gezin een verblijfsvergunning omdat een zakenrelatie borg stond. In Amsterdam bouwden ze een nieuw bestaan op. Een huis vonden ze vlakbij het Merwedeplein, waar ook Anne Frank woonde. Fritz heeft 'dat meisje met haar springerige haar' wel eens gezien in de buurt. Eind april 1940 kochten zijn vader en hij appels op de markt. Er zaten rotte exemplaren bij en vader Behrendt gaf commentaar. 'Ach, ga toch terug naar Hitler', snauwde de koopman. 'Ik ben bang dat die eerder hier is', was het antwoord.

Kort daarop zag Fritz een filmjournaal met Nederlandse soldaten op de fiets. Hij verkilde. Deze jongens konden toch niets uitrichten tegen het goed geoefende Duitse leger? 'Als je wordt aangevallen en tegenover een agressor staat, moet je twee klappen terug kunnen geven. Nederland kon dat in 1940 niet, maar Europa had toen een vuist moeten maken.' Behrendt meent dat wij deze les ook nu niet mogen vergeten..

Talent

In 1938 stuurde Fritz een tekening naar de kinderkrant van Het Volk. Deze trok de aandacht, wat leidde tot een bezoek aan Jo Spier en uiteindelijk tot een uitnodiging voor een kennismakingsgesprek met de redactie van Het Volk....op 10 mei 1940. Het onderhoud vond niet plaats. In 1944 zag Fritz boven Amsterdam drie Britse vliegtuigen neerschieten door Duitse Messerschmidts. De Engelse vliegers aan hun parachutes werden genadeloos gemitrailleerd en waren kansloos. Behrendt: 'Verdomme, dacht ik. Als ik genoeg talent heb ga ik tekenen om een grafische vuist te maken tegen dit soort bandieten. Het was een soort ommekeer voor mij.'

Wegens 'ondermijning van de weerbaarheid' belandde hij in april 1945 nog in de SS-gevangenis aan de Weteringschans in Amsterdam waar hij de bevrijding beleefde. Na een kortstondig verblijf als dienstplichtige in het Nederlandse leger - beëindigd door een oogblessure - vertrok hij naar Joegoslavië om dat land te helpen opbouwen. Al actief in de socialistische jeugdbeweging in ons land, werd hij daar commandant van een internationale jeugdbrigade, die wegen en spoorlijnen aanlegde. De Freie Deutsche Jugend merkte hem op en vroeg zich af wat hij als Duitse jongen dáár deed, terwijl er in (Oost-) Duitsland ook zoveel opbouwwerk was. Op uitnodiging van Honnecker ging hij - nog bezielde door socialistische idealen - naar Berlijn. Maar zijn verdediging van het Joegoslavische standpunt over onafhankelijkheid en het recht op zelfbeschikking, paste niet in de hegemonie van het Stalinisme. Hij belandde voor zes maanden in een isoleercel van een STASI-gevangenis. Daar genas hij van elke sympathie voor het sowjetsysteem.

Doorbraak

Na zijn vrijlating en terugkeer in Nederland betekende de dood van Stalin in 1953 zijn doorbraak. Hij tekende de dictator staande als beklagde tegenover zijn overleden of vermoorde voorgangers. De prent kwam op de voorpagina van Het Parool! Kort daarop kreeg hij een langlopend contract bij het Algemeen Handelsblad. Behrendt mocht vrijelijk zijn eigen overtuiging weergeven, terwijl veel andere politieke tekenaars de ideeën van hun redacties moesten uitvoeren. Zijn bekendheid groeide en buitenlandse bladen begonnen zijn internationaal getinte politieke prenten op te nemen.

Eind jaren zestig stond 'het gezag' overal ter discussie. Ook in Nederland. Een modieuze politieke incrowd ontwikkelde zich. 'Men tooide zich vol trots met het etiket 'links' zonder dat het blijkbaar stoorde dat ook anderen dit begrip als een vlag voor zich uitdroegen, zoals Oostduitse mensenjagers, Arabische moordcommando's, Russische kampbewaarders, Japanse terroristen en politiekgetinte criminelen die zich met een ideologisch jasje camouflerden', zegt Behrendt in zijn boek 'Een Europees tekenaar'. Zij vormden een dankbaar doelwit voor zijn scherpe tekenpen en dat bepaald niet tot hun genoegen! Hun verwijten gingen ook richting Het Parool, waarin Fritz nu publiceerde en waarin zijn tekeningen twintig jaar lang zouden verschijnen.

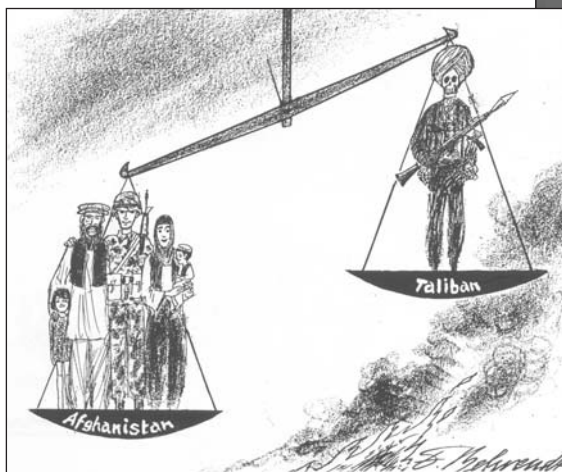
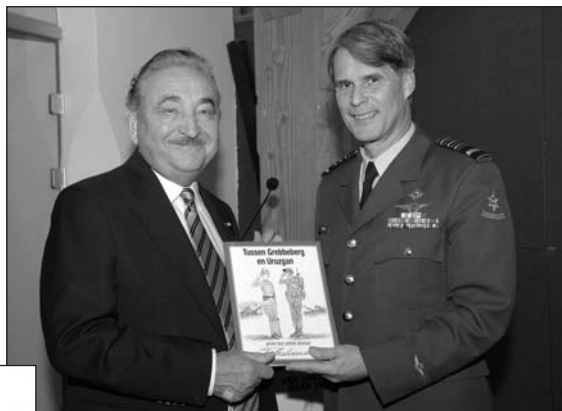
Ruim twintigduizend

Zijn ster rees. Overal in Europa hield Behrend voordrachten, richtte exposities in en ontving onderscheidingen. Na de val van De Muur kwamen er weer meer contacten met het vroegere Oostblok.

De burgeroorlog in Joegoslavië trof hem bitter. Samen met de Amstelveense Rotaryclub adopteerde hij in 1997 een school in Bosnië. Geregeld gaat 'Gospodin Fritz' er kijken welke hulp nog nodig is en om met leerlingen te praten over de toekomst.

In vijftig jaar heeft hij zo'n 20000 tekeningen gepubliceerd. En hij blijft aan het werk. Omdat hij het niet laten kan en als waarschuwing: 'Grote gevaren zijn lafheid en indolentie. Zij hebben ons ook in 1939 de kop gekost. Het was niet eens de kracht van Hitler, maar de zwakte van Europa die de oorzaak was van de ellende! En nu wordt de wereld bedreigd door islamitische fanatici die verwijzen naar een SURA (vers) uit de Koran, waarin staat: "Allah is groot en alle ongelovigen moeten branden in de hel", het credo van Osama bin Laden!' Op 17 januari opende Fritz Behrend in het Legermuseum een expositie: 'Tussen Grebbeberg en Uruzgan', waarin hij een tijdperk overbrugt en opnieuw getuigt tegen onrecht en dictatuur.

*De tekenaar en de krijgsman
bij de opening tentoonstelling en
presentatie boek in het Legermuseum
foto Hans de Lijser*

*'Wat het zwaarst weegt'
of zoals de bevelhebber bij deze prent
dacht:
'de Nederlandse soldaat maakt het verschil'*

DE VERDEDIGING VAN NEDERLANDS INDIË TER ZEE (1913-1923) EN DE ROL VAN DE VLOOTWET

Inleiding

De uitgaven voor defensie staan vandaag de dag onder druk. De ene linkse partij wil nog meer bezuinigen dan de andere. Ook de Marine moet volgens deze partijen inkrimpen. Dit is niet nieuw. In de jaren 20 van de vorige eeuw debatteerden politici over de voor- en nadelen van een grote marine en ook in deze periode was een grote omvang van de zeemacht geen vanzelfsprekendheid.

In dit bescheiden artikel zal ik een beeld schetsen van de Nederlandse marine in de periode 1913-1923. In het bijzonder zal ik laten zien hoe nagedacht werd over de verdediging van Nederlands Indië en specifiek welke rol de zogenaamde Vlootwet hierin speelde.

Ik zal achtereenvolgens de internationale situatie beschrijven om een idee te geven in welke tijd een en ander zich afspeelde. Hiernaast zal ik kort de nationale context beschrijven, om aan te geven met welke binnenlandse factoren de achtereenvolgende kabinetten rekening moesten houden, naast hun zorg voor de marine. Vervolgens schets ik de omvang en samenstelling van de marine in Nederland en in de Indische archipel. Hierna schets ik het verloop van de ontwikkeling van wetgeving inzake marine-aangelegenheden, ofwel de ideeën van verschillende commissies in deze en de ontwikkeling van de zogenaamde Vlootwet.

Internationale Context.

In 1913 stond Europa aan de vooravond van de grootste oorlog uit haar geschiedenis. In de ons omringende landen waren de politici en krijgsheren bezig zich tot de tanden te bewapenen met de nieuwste en dodelijkste instrumenten. Slechts enige tijd nadat Gravilo Princip de lont in het kruidvat stak ontbrandde de strijd tussen de legers van Von Moltke en Joffre. De geschiedenis van dit omvangrijke en gecompliceerde conflict is belangrijk, maar geen onderwerp van dit artikel, dus keer ik terug naar de situatie in Nederland en Nederlands Indië.

Ons land werd door Generaal C.J. Snijders gemobiliseerd en gedurende de jaren van de Grooten Oorlog bleef dat zo. Het waren vrij rustige jaren voor de meeste soldaten. Op militair gebied gebeurde er weinig in Neder-

land, behalve dan de stormachtige ontwikkeling van het luchtwapen en daarmee van de Luchtvaartafdeling onder leiding van kapitein H. Wallaardt Sacré.

Het jaar na de Eerste Wereldoorlog, 1919, werd in de internationale arena vooral beheerst door het verdrag van Versailles. Duitsland had de oorlog verloren en diende de opgelegde strafmaatregelen van de geallieerden onder aanvoering van Frankrijk te aanvaarden.¹ Duitsland werd publiekelijk vernederd; iets wat ook in Nederland niet erg goed viel. De Nederlandse reder Ernst Heldring sprak over het Verdrag van Versailles het volgende: 'Het is een schandelijk en onuitvoerbaar vredesverdrag, dat Europa in onrust zal houden'.²

In Azië hadden de Nederlanders andere zorgen. Nederlands Indië was veilig de oorlog

doorgekomen, maar de opkomst van bijvoorbeeld China en met name Japan gaf reden tot zorg. Hoe de Indonesische archipel te verdedigen als bijvoorbeeld Japan zijn tanden zou laten zien? Hier werd in Nederland uitvoerig over nagedacht.

Nationale Context.

In Nederland gebeurde er in de tien jaar tussen 1913 en 1923 veel. Het algemeen kiesrecht voor mannen werd ingevoerd in 1917 en dat van de vrouwen in 1919. Pieter Jelles Troelstra riep op 12 november 1918 de revolutie uit.³ Iets wat nauwelijks effect sorteerde. Opmerkelijk is de volledige conjunctuurbeweging die de Nederlandse economie maakte tussen het einde van de Eerste Wereldoorlog en het jaar 1925. In 1920 was er grote economische voorspoed. Drie jaar later, in 1923, was er sprake van een zware depressie.⁴ Uniek aan de Nederlandse samenleving was de verzuiling, die in de jaren twintig steeds vastere vormen aannam.⁵

In deze context werd de vraag gesteld hoe-

veel geld er over was voor defensie en, meer specifiek, hoeveel kon worden uitgegeven aan de marine ter verdediging van Nederlands Indië.

De feitelijke situatie in Nederland en Nederlands Indië:

omvang en samenstelling van de Vloot.

De verdediging van de Indische archipel ter zee kwam voor rekening van, in naam, twee verschillende marines: de Koninklijke Marine en de Indische Militaire Marine. Aan de hand van het 'Algemeen Overzicht der Schepen en Vaartuigen van Oorlog' in de Jaarboeken van de Koninklijke Marine uit 1916-1917 en 1922-1923 zal ik een beeld schetsen van de omvang en aard van de Marine in Nederland en in De Oost. Belangrijk hierbij is te bedenken dat een deel van de Koninklijke Marine werd ingezet in de Indische archipel. Onderstaande tabel geeft kort weer hoeveel en wat voor soort schepen in dienst⁶ waren bij de marines in welke jaren en geeft de omvang van het personeel weer bij de Koninklijke Marine.

Soort schepen	Aantal van deze schepen op 1 oktober 1917 in dienst. ⁷	Aantal van deze schepen op 1 okt 1923 in dienst. ⁸
Koninklijke Marine		
Pantserschepen	7 ⁹	3 ¹⁰
Pantserdekschepen	4 ¹¹	- (geen)
Kruisers	3 in aanbouw ¹²	2 in aanbouw ¹³
Pantserboten	3 ¹⁴	1 ¹⁵
Kanonnerboten	7 ¹⁶	1 ¹⁷
Mijnenleggers	8 ¹⁸	6 ¹⁹
Torpedobootjagers	7 ²⁰	3 ²¹
Torpedoboten	35 plus één in aanbouw ²²	3 ²³
Onderzeeërs	9 plus 3 in aanbouw	3 plus 3 in aanbouw
Totaal aantal schepen	80 plus 7 in aanbouw.	20 plus 5 in aanbouw.
Personeel		
Officieren	689	452
Onderofficieren en Manschappen.	7462 ²⁴	7624
Korps Mariniers ²⁵	1617	945
Soort schepen	Aantal van deze schepen	Aantal van deze schepen
Indische Militaire Marine	op 1 oktober 1917 in dienst.²⁶	op 1 okt 1923 in dienst.²⁷
Torpedoboten	9 ²⁸	- (geen)

Onderzeeboten	1 plus 9 in aanbouw. ²⁹	9 plus 3 in aanbouw en één in reserve. ³⁰
Flottieljevaartuigen	2 ³¹	1 ³²
Mijnenleggers	2 ³³	4 plus één in aanbouw. ³⁴
Opnemingsvaartuigen	4 plus één in reserve. ³⁵	2 ³⁶
Personeel	Geen gegevens. ³⁷	Geen gegevens.

Duidelijk op te maken uit bovenstaande tabel is de afname van het aantal schepen van zowel de Koninklijke Marine als de Indische Militaire Marine in een relatief korte tijd. Bij de Koninklijke Marine ging het aantal grofweg van 80 naar 20 (!) schepen in zes jaar. In deze zes jaar is het aantal Pantser schepen verminderd en verdwenen de Pantserdekschepen geheel. Opmerkelijk is wel de in aanbouw zijnde grote kruisers: de *Java* en de *Sumatra*.³⁸

Java

Sumatra

Wat verder opvalt, is de enorme reductie van het aantal torpedoboten in dienst van de Koninklijke Marine: van 35 naar drie exemplaren in een aantal jaren. Deze trend is ook te zien bij de Indische Militaire Marine. Hier verdwenen alle torpedoboten. Wel kwamen hier veel onderzeeboten voor in de plaats: van één operationele duiker naar negen in enkele jaren tijd. Het aantal mijnenleggers in De Oost verdubbelde tussen 1917 en 1923.

Uiteraard is de beëindiging van de Eerste Wereldoorlog voor Nederland reden geweest om de vloot te verkleinen. De pacifistische golf die na de oorlog Nederland overspoelde miste haar uitwerking niet. Er werd voor en achter de schermen echter ook wel degelijk geprobeerd om de verzwakking van de vloot tegen te gaan. Er werd door verschillende kabinetten beleid gemaakt om te

komen tot vergroting van de steeds kleiner wordende marine. Eén van de beleidsinstrumenten die het tij van de vloot-verkleining diende te keren, was de zogenaamde Vlootwet. Hieronder ga ik daar wat uitgebreider op in en hoop zo een beeld te kunnen schetsen van de verdediging van Nederlands Indië ter zee door de politiek-strategische en de militair-strategische niveaus van strategie nader te belichten. Ofwel: *Theater- and*

Grand Strategy in Nederland.

De Vlootwet: ontstaansgeschiedenis.

In 1811 werd de Nederlandse vloot in de wateren rond Nederlands-Indië voor een groot deel vernietigd door de Britten. 1811 markeert een keerpunt in de marinegeschiedenis van Nederlands Indië; sinds dat jaar is de Koninklijke Marine niet meer in staat geweest de volledige archipel tegen elk mogelijke vijand te verdedigen. Het Nederlands bestuur besloot vervolgens zonder grote vloot te kunnen. Immers, er was geen directe dreiging vanuit de omringende landen. Honderd jaar later, in 1913, onder het rechtse kabinet Heemskerck, kwam er een belangrijke verandering in de beleidsplannen.³⁹

Door de opgelopen spanningen in Europa aan de vooravond van de Eerste Wereld-

oorlog, de enorme vlootbouw in Duitsland en Engeland en de overtuiging dat Japan ter zee aan kracht aan het winnen was,⁴⁰ werd in 1913 een commissie opgericht door de minister van Marine H. Colijn.⁴¹ Doel van de commissie was het bedenken van een plan dat moest voorzien in de defensie van Indië. Op 21 mei 1913 werd de uitkomst in een rapport aangeboden aan koningin Wilhelmina. De aanbevelingen kenmerkte zich doordat het een mengeling vormde van economie, strategie en imperiale gedachten.⁴² Indië was economisch voor Nederland van enorm belang en diende daardoor koste wat het kost als kolonie behouden te blijven.⁴³ Nederland diende opnieuw elke mogelijke vijand die van plan was enig deel van de Indische archipel te veroveren succesvol te bestrijden. Naast het leveren van strijd tegen een vijandelijke vloot was het de taak van de marine het handelsverkeer te beschermen. Hiernaast moest de marine in staat zijn de communicatielijnen tussen kolonie en moederland te behouden. De zeeën rond Indië dienden volledig onder controle van Nederland te zijn. Een zogenaamde *tactische eenheid*, geformeerd uit sterke slagschepen, omringd door torpedoboten en onderzeeërs zou deze taak kunnen uitvoeren.⁴⁴

De vraag is dan: waar moest deze omvangrijke vloot dan exact uit bestaan? H.J.G. Beunders beschrijft in zijn mooie werk *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet- Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923*, wat nodig werd geacht: 'negen slagschepen van elk 21.000 ton, zes torpedokruisers, acht torpedootjagers van elk 500 ton, 44 torpedoboten van elk 300 ton, 22 onderzeeërs van elk 380 ton en zes mijnenvegers.' Een deel van deze vloot was bestemd voor de verdediging van Neder-

land. 3.000 man zouden extra moeten instromen in de Marine. Ook werd gedacht aan de uitbreiding van havens in Indië; Tandjong-Priok⁴⁵ moest worden uitgebouwd tot oorlogshaven en Ambon, Makasser en Sabang zouden hulpsteunpunten worden.⁴⁶

De kosten van dit project liep in de tientallen miljoenen guldens⁴⁷ en een belangrijk deel van dit geld diende door Indonesië te worden betaald. Probleem hierbij was alleen dat Indië niet zonder meer kon worden belast met uitgaven voor de marine sinds een wetwijziging in 1912. Daarom diende er een nieuwe wet te komen om een en ander te regelen: dit werd de zogenaamde Vlootwet genoemd.⁴⁸ Het is het kabinet Heemskerk echter niet gelukt om de Vlootwet door het parlement te krijgen. Weliswaar kwam er een wetsontwerp tot stand, maar het ontbrak de regering aan tijd om het voor de verkiezingen van 1913 door de Tweede Kamer te krijgen. De regering verloor de verkiezingen, dus voorlopig was de Vlootwet van de baan.⁴⁹

A.F. Gooszen

De Commissie Gooszen:

'model operatieplan van de half gekke vijand.'

In 1920 werd de Vlootwet nieuw leven ingeblazen. De Kapitein-ter-zee A.F. Gooszen werd benoemd tot voorzitter van een defensiecommissie⁵⁰ die de verdediging van de Indische archipel opnieuw moest onderzoeken. Belangrijk was dat de commissie zich tot doel

stelde te onderzoeken hoe een aanval op Java afgeslagen kon worden. Er werd vanuit gegaan dat een eventuele aanval uit het Noorden of Noordoosten van Java zou komen. Daarom diende de hoofdmacht van een Nederlandse marine te worden geconcentreerd in de Javazee, ten Noorden van West Java. Een van de conclusies van de

commissie was dat een aanvalsvloot *an sich* weinig zou kunnen uitrichten; een transportvloot was het gevaarlijkst. Immers de troepen die zouden worden vervoerd konden dan in Indië aan land worden gezet, met alle gevolgen van dien. Het te verdedigen gebied om bovenstaande te voorkomen vormde een driehoek tussen Batavia, Singapore en Noordwest Borneo.⁵¹

Er zaten echter grote nadelen aan deze strategie. De oostelijke kant van de archipel kwam door de vlootconcentratie in de Javazee nagenoeg bloot te liggen. Als er door een vijandelijke marine voor zou worden gekozen tussen Nieuw Guinea, De Molukken of Celebes door te varen, dan was het bovenstaande plan weinig waard. Bovendien ging de commissie uit van een transportvloot die in één keer de troepen zou vervoeren naar Indië. Een mogelijke aanvalsvloot, gevolgd door een transportvloot zou weinig moeite hebben met tegenstand van de Nederlandse marine. Een derde nadeel was het volgende: als ervoor werd gekozen een vijandige vloot aan de rand van de Indische archipel aan te vallen, dan diende het vijandige land (bijvoorbeeld Japan) al in een vroeg stadium van een conflict de oorlog te worden verklaard. Dit zou de ruimte om op politiek-strategisch (diplomatiek) niveau iets te ondernemen bij voorbaat bijna onmogelijk maken.

Binnen de marine hadden vele officieren dan ook hun bedenkingen over het plan van de commissie Gooszen. Sommigen van hen noemden het plan dan ook: 'model operatieplan van de half gekke vijand.' Dit omdat de officieren het weinig aannemelijk achtten dat één enkele transportoperatie een geheel leger over zou brengen naar het belangrijkste eiland van de archipel, Java.⁵²

De commissie achtte het echter noodzakelijk om de volgende vlootuitbreiding te realiseren: vier kruisers, 24 jagers en 32 onderzeeboten.⁵³ Deze vloot zou in twaalf jaar gereed dienen te komen. Bovendien diende,

net zoals in het vlootplan Colijn van 1913, Tandjong-Priok in Batavia, tot oorlogshaven omgebouwd te worden.

Ook het vlootplan van de commissie Gooszen haalde het echter niet. Er werd geen wetsvoorstel ingediend nadat de bewindslieden na het paasreces van 1922 terugkeerden op het Binnenhof. Opnieuw gooiden de verkiezingen roet in het eten. In juli 1922 gingen de Nederlanders naar de stembus en de Vlootwet leek opnieuw vergeten.

De commissie Patijn.

In het nieuwe kabinet,⁵⁴ onder leiding van Jhr. Mr. Ch.J.M. Ruijs de Beerenbrouck, kon ook weinig overeenstemming worden gevonden over de aanpak van een Vlootwet. Ruijs de Beerenbrouck besloot opnieuw een commissie in te stellen om de gehele zaak nog eens tegen het licht te houden.

Nadelig voor een eventuele vlootuitbreiding was dat het in 1923 slecht ging met de Nederlandse economie. Ze verkeerde in een recessie en het motto van het nieuwe kabinet was: bezuinigen, bezuinigen, bezuinigen. Onder dit gesternte ging de Vlootwetcommissie aan de slag, onder leiding van de liberaal mr. R.J.H. Patijn.⁵⁵

Patijn beschouwde de vloot als een 'neutraliteitsvloot' en niet als een 'verdedigingsvloot'. Hij ging niet meer uit van een directe aanval van bijvoorbeeld Japan. Wel ging Patijn uit van een mogelijke aanval op steunpunten en economische installaties.⁵⁶ Deze zouden door een 'neutraliteitsvloot' kunnen worden afgeslagen. Nederland zou een goede bondgenoot zijn van bijvoorbeeld Engeland in een treffen met Japan of China. Hiernaast eiste de commissie Patijn dat er voldoende geld diende te zijn voor aan de uitwerking van de Vlootwet kon worden overgegaan. En hier ontspon zich een groot probleem, in de persoon van Jhr. Mr. D.J. de Geer, de minister van Financiën in het kabinet van Ruys de Beerenbrouck.

De Geer stapt op en het parlement stemt over de Vlootwet.

Minister de Geer kon zich niet vinden in de uitvoering van een vlootwet. Immers, als er niet werd bezuinigd op de marine, maar wel op *rechtsbedeeling, salarissen van Landsdienaren, Openbare Werken en op Onderwijs*,⁵⁷ dan was volgens De Geer het einde zoek. Hij kon het niet eens worden met zijn collega's in het kabinet. Bij een stemming onder de bewindslieden over invoering van de Vlootwet stemde De Geer dan ook tegen. Kort erna, op 11 juli 1923, vroeg De Geer om zijn ontslag. Dit werd door de koningin aanvaard.

Tussen 16 en 26 oktober 1923 kwam de Tweede Kamer bijeen om te debatteren en te stemmen over de Vlootwet. De belangstelling onder de bevolking voor dit gebeuren was groot. Immers, er waren in de voorgaande tijd grote demonstraties georganiseerd door de Sociaal Democratische Arbeiders

Partij tegen de Vlootwet en ook een petitionnement tegen de wet was door meer dan een miljoen Nederlanders getekend. Dit was bijna 30 procent van de volwassen bevolking van Nederland.⁵⁸

Nadat in het parlement de meningen waren gewisseld, de standpunten waren ingenomen en menig spannend uur voorbij was gegaan werd op 26 oktober om half vijf 's middags begonnen met de stemming over de Vlootwet. Van de 100 parlementariërs was één man ziek.⁵⁹ De overige 99 politici stemden over de toekomst van de marine. De uitslag: 49 stemmen voor de Vlootwet, 50 stemmen tegen. Hiermee was het lot van de marine bezegeld. Het rechtse kabinet van Ruys de Beerenbrouck bood vervolgens zijn ontslag aan. De teleurstelling onder marine getrouwen was groot. De Vlootwet had in het zicht van de haven schipbreuk geleden; een grote uitbreiding van de marine was voor de komende jaren van de baan.

Ter afsluiting.

A.T. Mahan schreef in zijn beroemde boek *The Influence of Sea Power upon History, 1660-1783* het volgende over controle van de zee: 'Als de zee niet alleen grenst, of [een land] omgeeft, maar het ook verdeelt in twee of meer stukken, wordt de heerschappij over de zee niet alleen wenselijk, maar uiterst noodzakelijk.'⁶⁰ Deze les hebben de linkse partijen in Nederland niet begrepen of hebben dit in de periode 1913-1923 niet willen begrijpen. Mede dankzij hen is Nederland zijn grip op de verdediging van de Indische archipel kwijt geraakt. Vandaag de dag staat socialistisch Nederland opnieuw te roepen om verkleining van de krijgsmacht en daarmee de marine. Opnieuw zal echter ook blijken dat het instituut Marine een langere adem heeft dan de politieke waan van de dag.

Noten.

- ¹ Duitsland stond met de rug tegen de muur. De Duitse opperbevelhebber Paul von Hindenburg sprak over de onmogelijkheid van verder militair verzet.
- ² H.J.G. Beunders, *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet- Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Bergen 1984) 47-48
- ³ Mr. Pieter Jelles Troelstra riep in de Tweede Kamer de moderne georganiseerde arbeiders op "het werk eener staatkundige revolutie in Nederland te aanvaarden." Troelstra erkende later zich vergist te hebben in de werkelijke verhoudingen in Nederland.
- ⁴ H.J.G. Beunders, *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet- Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Bergen 1984) 67-68
- ⁵ Nederland kreeg vier zogenaamde zuilen; een Protestanse, een Katholieke, een Socialistische en een Liberale zuil.

- 6 De totale vloot van de marine was veel groter, maar veel schepen waren inmiddels uit dienst gesteld.
- 7 Anoniem, *Jaarboek van de Koninklijke Marine 1916-1917* (Den Haag 1918) 168-187
- 8 Anoniem, *Jaarboek van de Koninklijke Marine 1922-1923* (Den Haag s.d.) 182-199
- 9 De namen van deze schepen luiden als volgt: *Kortenaer, Jacob van Heemskerk, Koningin Regentes, De Ruyter, Hertog Hendrik, Marten Harpertsz. Tromp en de Zeven Provinciën*.
- 10 Dit waren de volgende schepen: *Jacob van Heemskerk, Marten Harpertsz. Tromp en De Zeven Provinciën*.
- 11 De namen luiden: *Holland, Zeeland, Gelderland en de Noordbrabant*.
- 12 Aan deze in aanbouw zijnde schepen waren nog geen namen gegeven. Ze werden aangeduid als *Kruiser I, Kruiser II en Kruiser III*.
- 13 De namen van deze schepen waren: de *Java* en de *Sumatra*.
- 14 De namen luiden: *Brinio, Friso* en *Gruno*.
- 15 Deze pantserboot droeg de naam *Gruno*.
- 16 De namen van de schepen waren: *Braga, Freyr, Hefring, Njord, Thor, Tyr* en *Wodan*.
- 17 Deze kanoneerboot heette *Njord*.
- 18 De namen van deze schepen waren als volgt: *Medusa, Hydra, Balder, Hadda, Vidar, Das, Havik* en *Triton*.
- 19 De namen van deze mijnenleggers luiden: *Van Meerlant, Douwe Ankes, Hadda, Vidar, Thor* en *Triton*.
- 20 De namen van deze torpedootjagers waren: *Fret, Bulhond, Jakhals, Lynx, Hermelijn, Vos* en *Panter*.
- 21 De namen van deze drie schepen waren als volgt: *Bulhond, Lynx* en *Vos*.
- 22 De namen van deze torpedoboten luiden: *Idjen, Empong, Makjan, Ophir, Pangrango, Rindjani, Smeroe, Tangka, Wajang, G1 (Johan van Brakel), G2 (Jan Daniëlszoon van de Rijn), G3 (Meijndert Jentjes), G4 (Willem Willemsze), G5 (Roemer Vlacq), G6 (Pieter Constant), G7 (Jacob Cleydijck), G8 (Cornelis Janssen de Haan), G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, Michiel Gardeyn (K1), Christiaan Cornelis (K2), Willem Warmont (K3), Z2, Z3, Z4, Z5, Z6, Z7, Z8*. Er was één torpedootboot in aanbouw: de *Z1*.
- 23 De namen van deze drie torpedoboten luiden: *G16, Z3* en *Z4*.
- 24 Hieronder bevonden zich functies als zeemilicien, bootzman, torpedomaker, torpedist, timmerman, geschutmaker, monteur, seiner, schipper, scheerder, schrijver, matroos, hofmeester, kok, schoen- en kleermaker, kapelmeester, zeilmaker, muzikant, bottelier, ziekenverpleger en lichtmatroos.
- 25 Dit getal omvat zowel de officieren als de onderofficieren en manschappen van het Korps Mariniers in 1917 en in 1923.
- 26 Anoniem, *Jaarboek van de Koninklijke Marine 1916-1917* (Den Haag 1918) 188-193
- 27 Anoniem, *Jaarboek van de Koninklijke Marine 1922-1923* (Den Haag s.d.) 200-205
De namen van de torpedoboten luiden: *Cerberus, Hydra, Scylla, Minotaurus, Python, Sphinx, Draak, Krokodil* en *Zeeslang*.
- 29 Het Jaarboek van de Koninklijke Marine geeft in deze geen namen van de hier bedoelde onderzeeboten.
- 30 De namen van de onderzeeboten luiden: *K II, K III, K IV, K V, K VI, K VII, K VIII, K IX* en *K X*. Het schip in reserve was de *K I*. De drie schepen in aanbouw waren: *K XI, K XII* en de *K XIII*.
- 31 De namen van deze schepen waren *Koetei* en *Assahan*.
- 32 Het Flottieljevaartuig in dienst heette *Mataram*.
- 33 Deze mijnenleggers heetten: *Serdang* en *Siboga*.
- 34 De namen van deze mijnenleggers luiden als volgt: *Assahan, Serdang, Hercules* en *Pro Patria*. Het schip in aanbouw had nog geen naam; het ging echter wel om een zogenaamde 'Groote mijnenlegger'.
- 35 De namen van de opnemingsvaartuigen waren: *Van Gogh, Van Doorn, Lombok* en *Sumbawa*. Het schip in reserve heette: *Borneo*.
- 36 De namen van de twee opnemingsvaartuigen waren: *Van Gogh* en *Tydemán*.
- 37 De personeelssterkte van de Indische Militaire Marine is voor de jaren waar het hier om handelt (1917 en 1923) niet, of slechts zeer moeilijk te achterhalen. Na navraag in deze bij het Nederlands Instituut voor

Militaire Historie werd het volgende medegedeeld: 'De gezochte informatie betreffende de personeelssterkte van de Indische Militaire Marine berust niet 'kant en klaar' bij het Instituut. Het Instituut voor Maritieme Historie kan uw verzoek, dat een veelomvattend onderzoek vereist, niet honoreren.' Preciese data betreffende de personeelssterkte van de Indische Militaire Marine moet dus uitblijven.

- ³⁸ Beide schepen waren op één oktober 1923 nog in aanbouw, maar werden te water gelaten in 1921. De *Java* en *Sumatra* waren 155 meter lang, 16 meter breed en hadden een diepgang van vijf en een halve meter. De waterverplaatsing van beide schepen bedroeg 7050 ton en het machinevermogen bedroeg ongeveer 65.000 Pk. De schepen boden beiden plaats aan 474 militairen.
- ³⁹ H.J.G. Beunders, *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet- Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Bergen 1984) 24
- ⁴⁰ De Japanse marine had laten zien waar zij toe in staat was in de Japans-Russische oorlog van 1904-1905. Tijdens de Zeeslag bij Tsoeshima in 1905 werd de hele Russische Oostzeevloot door de lange-afstandkanonnen van de Japanse artillerievloot vernietigd. Dit maakte veel indruk in Europa.
- ⁴¹ De leden van deze commissie waren: Th. Heemskerk (voorzitter), H. Colijn (ondervoorzitter), De Waal Malefijt (ondervoorzitter), Vice-admiraal Hoekwater, Luitenant-generaal C.J. Snijders, Generaal-majoor J.P.Michielsen, Kapitein-ter-zee W. Naudin ten Cate, Jhr. Mr. B.C. de Jonge, S. de Graaff en Thesaurier-generaal mr.dr. A. van Gijn.
- ⁴² H.J.G. Beunders, *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet- Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Bergen 1984) 34
- ⁴³ H.J.G. Beunders, *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet- Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Bergen 1984) 34
- ⁴⁴ H.J.G. Beunders, *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet- Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Bergen 1984) 34
- ⁴⁵ Tandjong-Priok was de haven van Batavia, het huidige Jakarta.
- ⁴⁶ H.J.G. Beunders, *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet- Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Bergen 1984) 35
- ⁴⁷ Beunders spreekt in zijn dissertatie van 45 miljoen gulden per jaar.
- ⁴⁸ H.J.G. Beunders, *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet- Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Bergen 1984) 34-35
- ⁴⁹ Het nieuw gekozen liberale kabinet onder leiding van Cort van der Linden deed nog wel een poging een aangepast plan op te zetten, maar de toenmalige minster van Financiën A.E.J. Bertling ging hier niet mee akkoord.
- ⁵⁰ De overige leden waren afkomstig van de departementen van Financiën, Oorlog, Marine en Koloniën. Enkelen daarvan waren Kapitein-ter-zee Putman Cramer, Luitenant-ter-zee A. van Hengel en de thesaurier-generaal van Financiën mr. L.J.A. Trip.
- ⁵¹ De Straat van Malakka tussen Singapore en Borneo diende als grens.
- ⁵² H.J.G. Beunders, *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet- Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Bergen 1984) 83
- ⁵³ H.J.G. Beunders, *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet- Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Bergen 1984) 84
- ⁵⁴ Dit was het kabinet Ruys de Beerenbrouck II, dat van 18 september 1922 tot 26 oktober 1923 het land regeerde.
- ⁵⁵ H.J.G. Beunders, *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet- Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Bergen 1984) 90
- ⁵⁶ H.J.G. Beunders, *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet- Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Bergen 1984) 93

- 57 H.J.G. Beunders, *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet- Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Bergen 1984) 101
- 58 De Sociaal Democratische Arbeiders Partij (SDAP) en het Nederlandsch Verbond van Vakverenigingen (NVV) organiseerden een handtekeningenactie. Het petitionnement werd ondertekend door 1.132.228 Nederlanders. In slechts 20 dagen werden de handtekeningen verzameld.
- 59 Dit was de doodzieke CHU-er B.J. Gerretson; hij was al enige maanden afwezig.
- 60 A.T. Mahan, *The Influence of Sea Power upon History, 1660-1783* (Mineola 1987) 40

Voor u gelezen door Henny Meijer

EEN BEWIJS VAN BELANGSTELLING EN WELWILLENDHEID

De medaille voor langdurige, eerlijke trouwe dienst dienst.

Door Joep van Hoof. Uitgeverij Boom

ISBN 978 90 8506 5043. Prijs: €15,-

In november 2007 is in de (vierkante)populairwetenschappelijke reeks van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie, in samenwerking met uitgeverij Boom, “EEN BEWIJS VAN BELANGSTELLING EN WELWILLENDHEID” *De medaille voor langdurige, eerlijke trouwe dienst* verschenen.

Ik heb het voor u gelezen en ik kan u verzekeren dat het een prachtig boekwerk is geworden, die de diverse brochures (nummer 1) door de Sectie Militaire Geschiedenis van Koninklijke Landmacht sinds 1992, overbodig maakt.

De betekenis van populairwetenschappelijk is “voor leken verstaanbaar en bevattelijk”, en omdat er in Nederland bijzonder weinig experts op het gebied van de faleristiek onder de wetenschappers bevinden, lijkt me de doelgroep zeer goed gekozen. Drs P.H. Kamphuis, directeur Nederlands Instituut voor Militaire Historie maakt er in zijn voorwoord een ware ode aan de onderofficier van, in mijn ogen terecht.

Na enthousiast de prachtige illustraties te hebben bewonderd, die de eretekens op ware grootte in kleur tonen, ben je als insider genegen om inhoudelijke verschillen te zoeken met de vorige uitgaven (brochures 1992, 1995 en 2002).

Behalve dat het een kleurrijk boek is geworden, dat je in de boekenkast zet in plaats in een archiefkast stopt, meende ik te constateren dat het hier inhoudelijk erg lijkt op een ongewijzigde heruitgave van drs. .P.M. Klep, doch gelukkig erg uitgebreid met veel nieuwe illustraties. Een zeer goede zaak, en ik ben persoonlijk erg gecharmeerd met het opnemen van de medaillegroep (blz.30) doch vooral van het eerste ontwerp op blz. 23. Het refereren naar het uitgebreide boek van Hand van der Neut (Hoorn, 2000) geeft de nog nieuwsgierige onderzoeker een goede vingerwijzing naar nog meer bronnen.

Over de heruitgegeven inhoud dus niets dan lof met de uitbreiding tot de activiteiten in Bosnië en Irak tot en met 2002. We lezen gedetailleerd over de wervingsproblematiek van

ervaren onderofficieren, die gemotiveerd moeten worden in 1825 met een gratificatie en een ereteken “voor twaalf jaren eerlijke en trouwen dienst”; de kruideniersmentaliteit om bij de zilveren medaille voor 24 jaar dienst de gratificatie te schrappen en de invoering van een soort statiegeld bij inlevering na de dood van de betrokkene als een soort begravenisverzekering; de merkwaardige beslissing om in 1825 de Mariniers de Legermedaille te schenken en het overige marinepersoneel te laten wachten tot 1845; de merkwaardige verandering in voor- naar keerzijde, waarbij onze vereniging zich nog mee heeft bemoeid, en de kleinere maatvoering en materialen om kosten te besparen, het ontbreken van een eigen variant voor de Luchtmacht, die het met de legerversie moet doen; de verschillende oorkonden en de bijtelling van dienstjaren als burgerambtenaar; de herberekeningen van de gratificatie in 1990.

Helaas ontbreken totaalcijfers en gegevens over de kosten van deze eretekens, uitgegeven aantallen door de jaren heen, makers en leveranciers (per periode die ouderdom kunnen helpen bepalen), verschillende maten miniatures, draagwijze en draagvolgorde etc., om als leek te kunnen beoordelen of de onderofficieren niet blij werden gemaakt met een dooie mus. Alle krediet wordt gegeven aan Koning Willem I, die zich erg betrokken toonde bij de wervingsproblematiek in de krijgsmacht, mede door de gestegen welvaart in de burgermaatschappij. Deze overwegingen onderstrepen de typische koopmansmentaliteit van de Nederlandse gezagdragers door de eeuwen heen, doch maken het ook fascinerend!

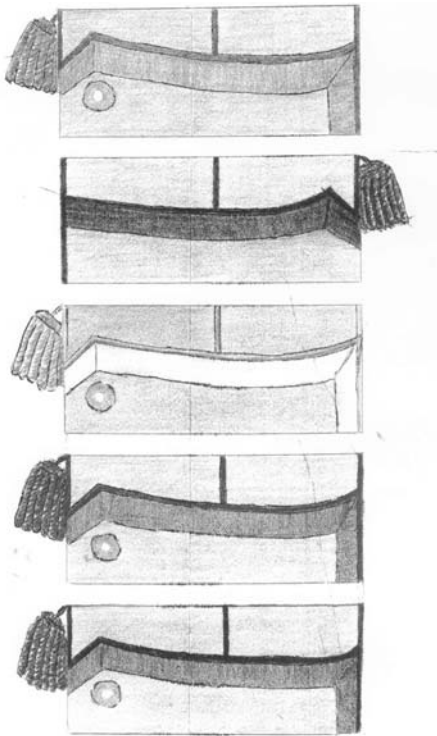
Dit alles neemt niet weg dat mijn persoonlijke waardering voor deze populairwetenschappelijke uitgave enorm groot is en dat ik de lezers dit boekwerk, van harte aanbeveel. Een prachtige tweelinguitgave met het boek “Het Officierskruis” uitgegeven in 2006.

mr. C.J.M. Kramers

DE COMMISSIE HOOFDDEKSEL

Op 3.1.1924 schreef generaal Winkelman in zijn functie van commandant van het veldleger aan de wapeninspecteurs en de generale staf dat de hoofdintendant hem had gemeld dat zijn aanwezige voorraad kepies begon op te raken. Hij vroeg hen om een voorstel te doen voor een hoofddekseel dat de kepie zou kunnen vervangen. Er werd een commissie van officieren in het leven geroepen, die diverse ideeën verzamelde. Aanvankelijk was er belangstelling voor een Tsjechisch model veldmuts met links opzij een oranje kokarde, uitgevoerd in diverse lichte en donkere kleuren, met een kwastje vooraan en voorzien van biezen in goud, zilver en vele andere kleuren.

Later spitste het overleg zich toe op een sierlijk slap hoofddekseel met een harde klep dat in de ransel kon worden meegenomen en met een afneembare oranje kokarde. Het model mocht niet bij andere legers in gebruik zijn en het zou prettig wezen als bij zeer koud weer de helm er overheen zou kunnen worden gedragen (zoals toen bij de Japanners). Het zou zowel de veldmuts als de kepie moeten kunnen vervangen. Er zijn enige proefexemplaren gemaakt maar ik weet niet hoe die eruit zagen.

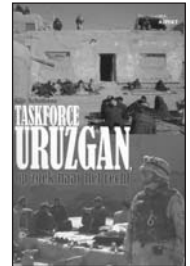
Maar het plan ging niet door. Op 25.3.1930 schreef minister Deckers aan de hoofdintendant dat, als de voorraad kepies op was, aan de dienstplichtige militairen voortaan alleen een veldmuts moest worden uitgereikt en geen kepies meer van rijkswege aan de mindere militairen. Aanschaffing voor eigen rekening en gebruik buiten dienst was toegestaan. Alleen cadetten en aspirant reserve officieren zouden nog met een kepie worden uitgerust. Op 2.5.1930 kreeg de hoofdintendant bericht dat er verder geen proeven meer moesten worden genomen en dat de commissie was ontbonden. Ondanks het vele denkwerk bleef het dus bij het oude en werd er niets nieuws ingevoerd. Toen in 1939 de mobilisatie was afgekondigd werd bevolen dat er helemaal geen kepies meer gedragen mochten worden. De enigen die dat nog wel mochten waren de adjudanten van Hare Majesteit en Prins Bernhard. De generaals bleven wel hun platte petten dragen.

Bron Nationaal Archief indes 2.13.78

Voor u gelezen door mr. C.J.M. Kramers

TASKFORCE URUZGAN **OP ZOEK NAAR HET RECHT**

door *Gijs Scholtens*; Uitgeverij Aspekt B.V.
Paperback 15,5 x 23,5 cm, 306 Pagina's
ISBN 978 90 5911 621 4; prijs € 19,95

Na vijfendertig jaren advocatuur besloot de 60 jarige Scholtens om iets anders te gaan doen. Met zijn militaire belangstelling - hij is voorzitter van de Vrienden van het legermuseum - meldde hij zich aan als reservist voor Uruzgan. Na een korte militaire opleiding, veel briefings en een stage op de school voor vredesoperaties in Amersfoort arriveerde hij in februari 2007 op zijn bestemming. Als majoor van het Garderegiment Grenadiers vestigde hij zich in Camp Holland, even buiten Tarin Kowt, de hoofdstad van de provincie Uruzgan, die iets kleiner is dan Nederland. Om bij de lokale gesprekspartners gunstig op te vallen had hij een witte baard laten staan en daarvan heeft hij veel baat gehad. In de omgang met de 1500 landgenoten stond toch de veiligheid voorop. Zo droeg ieder op zijn naambordje

alleen zijn voornaam. De achternaam zou onnodige informatie doorspelen aan de Taliban, die in de werktaal van het NATO bedrijf OMF oftewel *opposing military forces* heet. In het kamp werkt men van half acht tot negen uur in de avond. Er vloeit geen alcohol en binnen wordt niet gerookt.

Voor alle briefings en rapporten is de taal Engels omdat er enkele Amerikanen en Australiërs in het kamp meewerken. Scholtens rapporteert wekelijks aan de POLAD, adviseur van Buitenlandse Zaken en de kampcommandant ontvangt hiervan kopie. Er zijn meerdere reserveofficieren werkzaam, onder meer voor infrastructuur en gezondheidszorg. Om de moed erin te houden krijgt ieder die minstens dertig dagen voor de NATO in dat land heeft verbleven een medaille. Na terugkeer in Nederland ontvangen de deelnemers een nationale herinneringsmedaille.

Er was geen sprake van dat Scholtens zich te voet buiten het kamp kon begeven. Na een week maakte hij zijn eerste rondrit in Tarin Kowt. Met helm, scherfvest en scherfbril, zittend in een tienpersoonspantserwagen kon hij door smalle spleten de stad bekijken terwijl vier jeeps al het andere verkeer van de straat wegjoegen. Scholtens heeft ook wel eens de stad bezocht in een pantserwagen van het "particuliere" Amerikaanse bedrijf Dyncorp. Dat wordt geleid door ex-militairen en werkt met o.a. Roemeens bewakers. Verder traint en betaalt het de Afghaanse politie.

In januari 2002 heeft de Taliban zich officieel overgegeven aan de Amerikaanse troepen. Nadien heeft de VN een organisatie opgezet om de regering van Kaboel te ondersteunen. Maar de Taliban bleef actief en opbouwwerk zonder bestrijding van terrorisme is niet wel mogelijk. In 2006 heeft de NATO het werk voor de zuidelijke provincies Kandahar, Helmand en Uruzgan overgenomen. Het vóór de Russische invasie van 1979 geldende rechtssysteem heeft Europese en marxistische trekken. Voorzover de lokale overheden het kennen wordt het beperkt toegepast. Zo zegt de grondwet dat man en vrouw gelijk zijn maar daar lijkt het niet op, vrouwen moeten thuis blijven en niet daarbuiten werken. Tijdens het Taliban regime gold de Mohammedaanse Sharia wet die heel streng was en door allen werd begrepen.

Scholtens werkte voor civiel-militaire operaties binnen het provinciale opbouwteam. Als jurist was het zijn taak in kaart te brengen hoe een wettig gezag, law and order, kon en kan worden bevorderd en gesteund. De bevolking moet vertrouwen krijgen in de eigen overheid. Zonder de wet te willen voorschrijven moet het bestaande apparaat door de NAVO experts aangestuurd worden: bestuur, politie, rechterlijke macht, openbaar ministerie en gevangeniswezen: advocatuur was niet aanwezig.

In Tarin Kowt ontmoette Scholtens regelmatig de Afghaanse rechters, aanklagers en anderen met wie hij te maken had, bijgestaan door tolken die Engels en soms ook Nederlands kenden. Het boek vermeldt helaas niets over de inhoud van deze gesprekken. De gevangenis was natuurlijk primitief en vuil. Toch zijn er gevangenen die liever hier verblijven dan erbuiten uit vrees voor bloedwraak. Andere gevangenen zeiden al vijf jaar zonder proces vast te zitten. De rechter zei dat zij logen maar kon geen bewijs tonen dat er iets aan deze gevallen was gedaan. Scholtens vindt dat er weinig positiefs van de rechtshandhavers te verwachten is met hun huidige lage salariering. Hij heeft gedaan gekregen dat er een muur is aangelegd om het gerechtsgebouw heen en dat de hoofdofficier van justitie een grote rol prikkeldraad heeft gekregen om zijn basis te beveiligen. Overigens functioneert in het hele land naast de officiële justitie de Shuras, een raad der oudsten die conflicten moet oplossen.

In mei 2007 had Scholtens op de terugreis nog Kreta moeten aandoen voor enkele dagen readaptatie, begeleid door een psycholoog, maar om onvoorziene redenen bleef dit achterwege. In november 2007 vertrok hij weer naar Uruzgan om zijn werk voort te zetten. Er is daar nog veel te doen in verband met corruptie, discriminatie, drugshandel en willekeur. Het boek is van uitgebreid fotomateriaal voorzien.

mr. C.J.M. Kramers

DE SINT HELENA MEDAILLE

Van een vriend hoorde ik dat zijn familie in de oorlog de Berezina Medaille was kwijtgeraakt. Deze was afkomstig van een voorvader die als een van de 400 Nederlandse pontonniers dienst deed toen vanaf 26 november 1812 het restant van Napoleon's legers de Berezina wist over te steken. Ik kwam er snel achter dat er nooit zulk een medaille was geweest. Wel kwamen alle in 1857 nog in leven zijnde oud-strijders in de napoleontische legers - waar ook ter wereld - in aanmerking voor de Sint Helena medaille.

De grote Napoleon reikte geen herinneringsmedailles uit, alleen de zeer verdienstelijken werden rijkelijk beloofd met adellijke titels. Maar het was keizer Napoleon de derde, die op 12 augustus 1857 per decreet een oud-strijdersmedaille instelde voor wie de campagnes van 1792 tot 1815 hadden overleefd. Postuum is deze medaille nooit uitgereikt

De hier afgebeelde medaille is van brons en meet 50 millimeter. Aan een zijde de afbeelding van Napoleon Bonaparte, aan de andere zijde rondom de tekst: A ses compagnons de gloire. Middenin de tekst: campagnes de 1792 à 1815. Het lint is groen met vijf verticale rode strepen. Het versiersel zou nog voor € 60 of meer te koop zijn. Er zijn miniaturen van 33 en 20 millimeter in de handel gebracht.

Tijdens het tweede Franse keizerrijk hadden de belangstelling en verering van Bonaparte weer een grote vlucht genomen. De legende om hem heen was door auteurs en artiesten weer tot leven gebracht. Napoleon III wilde er graag van meeprofiteren. Zijn grote oom, die op 5 mei 1821 in ballingschap op het eiland Sint Helena was overleden, had in zijn testament geschreven: Je lègue mon domaine privé, moitié aux officiers et soldats qui restent des armées françaises, qui ont combattu pour l'indépendance et la gloire de la nation.

Enkele dagen na de ondertekening van het decreet gaf de *Moniteur des Armées* een nadere uitwerking. De oud-strijders moesten persoonlijk bij hun overheden aantonen dat zij voor uitreiking van de medaille in aanmerking kwamen, ongeacht de duur van hun diensttijd. Ook

vrouwen, minderjarigen en geestelijken kwamen in aanmerking. In Frankrijk is het decreet op grote schaal bekendgemaakt. Van de naar schatting 175.000 personen die ervoor in aanmerking kwamen hebben 32.000 de medaille aangevraagd. De bewijsstukken moesten worden voorgelegd aan de kanselarij van het Légion d'Honneur waarvan de Grand Chancelier de diplomas verstreekte. Napoleon III heeft er zelf veel uitgereikt. Zoals ook wel elders het geval is geweest hebben veel veteranen door dit eerbetoon zich gesterkt gevoeld. Aan een van hen was gevraagd of hij niet liever het Legioen van Eer had gehad. Het antwoord was nee, iedereen kan die decoratie krijgen maar deze medaille is maar voor enkelen weggelegd.

Ook buitenlanders konden de medaille aanvragen. In België is dat door zo 8000 personen gedaan. Koning Leopold I liet weten dat hij alle aanvragen tot het dragen van deze buitenlandse medaille zou goedkeuren. In diverse steden was de uitreiking een feestelijk evenement. Maar de Vlaamse krant Broederbond voelde weinig voor deze ophef. Ook in enkele Duitse staten was men niet enthousiast.

In Nederland zijn de aanvragen behandeld door de toenmalige Kanselarij der Beide Orden. Deze gaf o.a. in 1858 aan de chirurgijn Henricus Theodorus Verhoef toestemming om de medaille te aanvaarden. Zijn medegedecoreerden moeten in dat archief te vinden zijn.

De website Sint Helena Medaille is ingericht door een Frans genootschap dat een gegevensbestand wil aanleggen ten behoeve van genealogen en historici, dit omdat in 1871 het archief van de kanselarij van het Legioen van Eer verloren is gegaan. Men is daar ook bezig het bronnenmateriaal te inventariseren dat zich nog in de departementale archieven en in het buitenland bevindt. Het is de bedoeling om de medaille en de daaraan verbonden publiciteit weer onder de aandacht te brengen. Het onderzoek leunt op informatie van betrokkenen.

Wil Zaagman jr.

Nieuwe leden (en hun interessegebieden):

C.H.P. Gillhaus, Statenlaan 591, 5223 LH 's-Hertogenbosch, tel. 073 - 656 13 03, e-mail corgillhaus@planet.nl (algemeen);

F.M.D. van Keulen, J. Wilsstraat 15, 1333 PV Almere-Buiten (algemeen);

A.A. Westerink, Bremhoek 47, 8072 KC Nunspeet, tel. 0341 - 25 77 39, e-mail exelvonkleist@hotmail.com (a4, a5, a6, b1, b6, b7, b10).

J. Buurman, Zinkweg 57, 3262 BB Oud-Beijerland, tel. 0186 - 61 89 25, e-mail hans.buurman@hetnet.nl (a1 t/m a6, b1, b4, b6, b7);

Wijzigingen in (post-)adres:

Drs. A.J. van der Peet, Van Berwaerdeweg 21, 2597 PN 's-Gravenhage;

D.W. Zoetmulder, Kloosterhof 17, 3831 CL Leusden.

Per 1 januari 2008 hebben hun lidmaatschap beëindigd:

dr. B. Bouman, Woldbergweg 3, 8162 NS Epe;

A.C. Guys, Violierstraat 34, 4261 DA Wijk en Aalburg;

R. Harmse, Albertlaan 35, 8072 CH Nunspeet;

F.C. Hillen, Paviljoenweg 6, 1272 JL Huizen;

W.J.M. de Kruiff, Jasmijnweg 64, 3852 GK Ermelo;

G. Langelaar, Esdoornlaan 30, 3951 DC Maarn;

H.L.P. Mauer, I. Strawinskystraat 21, 1544 MC Zaandijk;

W.F. Mezger, Colenso 65, 3761 GH Soest;

P. Peereboom, KTOMM Bronbeek, Velperweg 147, 6824 MB Arnhem;

J.G. Roos, Plantage 78, 3841 EL Harderwijk;

L.C. Schouls, Distelstraat 4, 4143 JP Arnhemuiden;

J.A.C. Slingerland, Taludweg 27, 1215 AB Hilversum;

dr. J.P.E.G. Smeets, De Blickestraat 143, 3572 WB Utrecht;

C.W. Westbroek, Burg. Dekkingstraat 28, 2959 BD Streefkerk.

LUCHTMOBIELE TROEPEN AL IN 1686?

In Nederland werd in 1993 de Luchtmobiele Brigade opgericht. Het werd beschouwd als een nieuw concept in de oorlogvoering. Wij kunnen ons afvragen of de gedachte om troepen door de lucht te verplaatsen om hen binnen vijandelijk gebied in te zetten wel zo nieuw is als thans wordt verondersteld. Het antwoord moet luiden, "Nee dat is het niet. "

Vermoedelijk in 1686 publiceerde Johannes de Ram, boekdrukker op de Dam te Amsterdam een plaat (295 x 410 mm.) waarop een Nieuwe en Wonderlijke Uytvinding werd afgebeeld, waardoor met behulp van een zeer grote koperen mortier en een enorme blaasbalg een reusachtige kogel kon worden afgevuurd. In deze ronde ijzeren kogel, die in segmenten uit elkaar gevouwen kon worden, konden een sergeant met hellebaard en 24 manschappen plaatsnemen, waarna de segmenten weer tot een ronde kogel konden worden gesloten. De kogel was voorzien van luchtgaten. Na plaatsing van de kogel in de grote koperen mortier werd deze met luchtdruk, afkomstig van de blaasbalg (sic), afgeschoten. Op deze wijze konden de luchtmobiele soldaten binnen een vijandelijke vesting worden geschoten. Eenmaal geland moest de sergeant de bolsegmenten uiteendrukken met zijn hellebaard en konden de soldaten de vijand aanvallen en de vestingpoort openzetten.

In een viertal illustraties is de inzet van dit wonderwapen afgebeeld.

1). Het aan boord gaan van de soldaten. Er wordt afscheid genomen. (waarschijnlijk voor eeuwig). De kogel is voorzien van stro om de klap van de landing op te vangen.

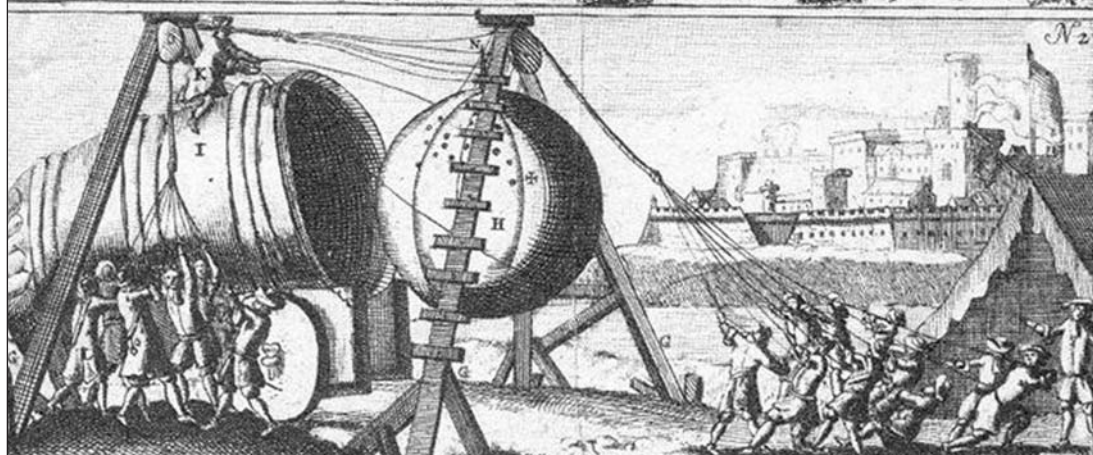
2). Het plaatsen van de kogel in de mortier.

3). De mortier is gericht op de vijandelijke vesting. De mortier wordt verbonden met de blaasbalg die voor de benodigde luchtdruk zorgt om de kogel uit de mortier te lanceren. De ingenieur Mustaphato Salicio, de uitvinder van dit wonderwapen, staat klaar om de samengeperste lucht toe te laten in de mortier.

4). De kogel is in de vijandelijke veste geland, de soldaten zijn uit het beschermende stro gekropen en verlaten het projectiel. Zij marcheren naar de vijand.

Op de oorspronkelijke plaat staan de illustraties onder elkaar in het midden van de prent. Links de tekst in het Duits (hier niet weergegeven) en rechts de Nederlandse tekst. Alleen de Nederlandse tekst wordt in dit artikel weergegeven.

De kans is groter dat de soldaten in de vorm van gehakt binnen het vijandelijke kamp werden gebracht dan dat zij inzetbaar waren, maar toch wie weet? In ieder geval soldaten luchtmobiel te verplaatsen blijkt geen nieuwe gedachte in de oorlogvoering.

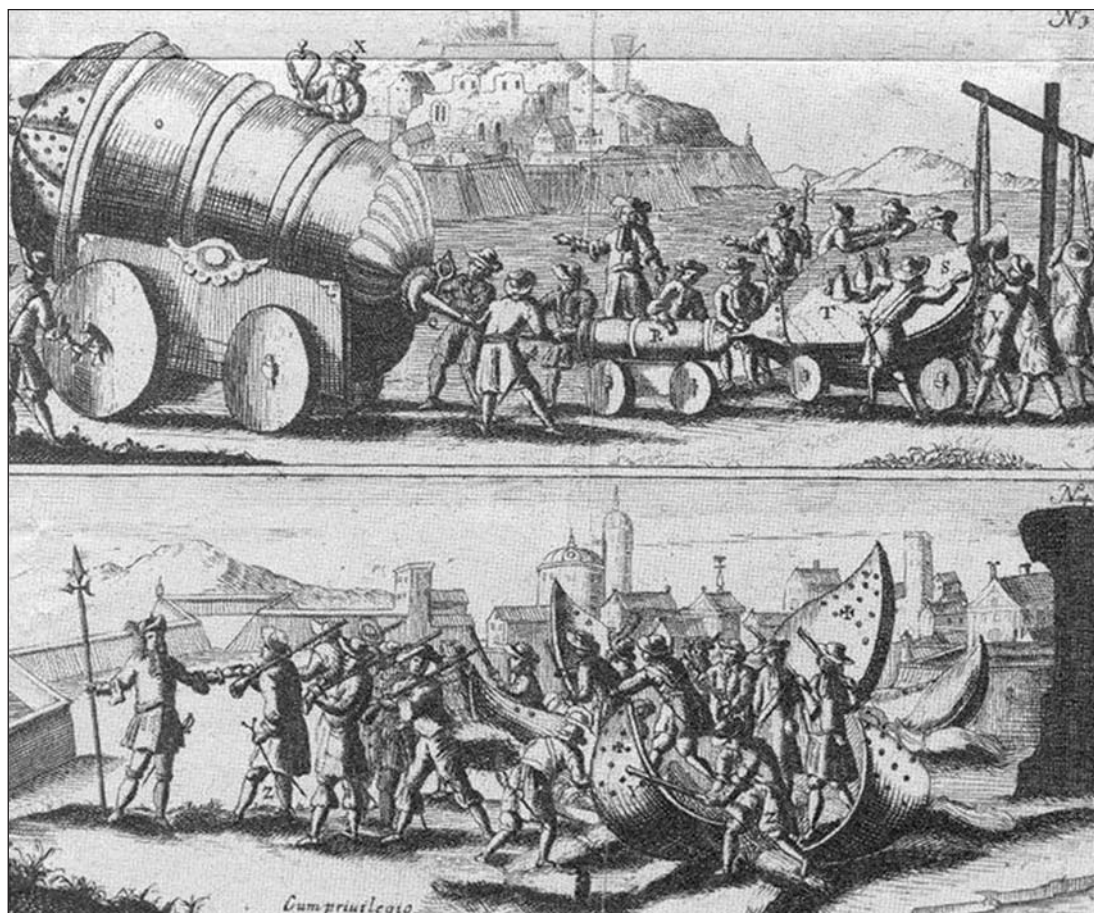

Verklaringe vande eerste Figuur.

- A. Soals sig de Bombe inwendig vertoont.
- B. Gaten in de Bombe welke, wanneer de Bombe gesloten is elkanderen treffen.
- C. De Soldaten die met haar Stroo in de Bombe treden. niet alleen om daar op te rusten, maar ook niet hard neder te vallen wanneer deselve sig opent.
- D. De Sergeant die in de Bombe deselve Mond-gat met het spits van sijn Hellebaard te samen houdt.
- E. De Commessarius neemt afscheyd van den Sergeant.
- F. De bedroefde afscheyd tusschen Man en Wif.

Num. II.

- G. Het Instrument om de Bombe mede te werpen.
- H. De Bombe toegesloten, en 25 Man daar in verborgen.
- I. De Mortier die de Bombe werpt.
- K. De Persoon die de Bombe in de Mortier sfiert.
- L. Soldaten die mede arbeeyden.
- M. De Bevelhebber.
- N. De spits van de Hellebaart, die door het gat der Bombe te voorschijn komt.

Num. III.

- O. De Kopere Mortier in yfere banden.
 P. De Bombe, foals defelve in de Mortier gevoert is.
 Q. Het Ventil aan het achterfte van de Mortier daar de Wind door in dringt
 R. Lange yfere Pijpen, waar door de Wind ingefogen en in de Mortier gedreven werd.
 S. De groote Blaas-balk.
 T. Het groot gewigt om den Blaas-balk neder te drukken.
 V. De Soldaten welke befijg zijn om den Blaas-balk met Wint te vervullen.
 W. De Corporaal die de Soldaten met een Hamer-flag op de Bombe het teken geeft, datfe haar in goede ordre fullen houden.
 X. Den *Ingenieur Salicio*, draayt den Sleutel, en geeft de Bombe lugt.
 * De fpits van de Hellebaart.

Num. IV.

- Y. Wanneer de Bombe in een Vefling gevallen is, trekt den Sergeant fijn Hellebaart uyt, dan opent fig de Bombe.
 Z. De Soldaten hoe fy haar geweer opnemen, en het bevel van haar Sergeant om fig in gelederen te ftellen, of de Befetting om te brengen na komen.
 ✱ De Lugt-gaten der Bombe daar de Soldaten in fitten.

t'Amsterdam, Gedrukt by Johannes de Ram, op den Dam, in de Ram.
 Met Privilegie.

Voor u gelezen door M.C. vd Hoog
(na de oproep in de vorige Mars, uitverkoren dit boek te bespreken)

EEN OORLOGSMAN VAN DEZEN TIJD EN BEMINNAAR DER SEXE DE AUTOBIOGRAFIE VAN CASIMIR GRAAF VON SCHLIPPENBACH (1602-1755)

vertaald en bewerkt door Hans Vogel en Marjan Smits

uitgeverij Augustus, Amsterdam
gebonden 592 blz. prijs € 37,50
ISBN 978 90457 01193

Het manuscript van “Journal de ma vie” is in het Frans geschreven en berust in het nationaal archief.

De memoires bevatten twee delen:

- deel 1 Bevattende mijn afkomst, mijn opvoeding, opleiding en veldtochten.
Vanaf het jaar 1696 tot aan de vrede van Utrecht en de ontruiming van Catalonië.
Alsmede enkele verhalen over mijn romantische avonturen.
- deel 2 Bevattende mijn wederwaardigheden sinds de vrede van Utrecht, mijn veldtochten sinds het jaar 1743 tot aan de vrede van Aken.

En enkele verhalen over mijn romantische avonturen tot het einde van het jaar 1750. Schlippenbach vertoefde bijna vijf jaar in Spanje, als dragonder in dienst van het Staatse Leger wat aldaar ± 30.000 man sterk was. Hij diende lange tijd in het regiment van zijn vader, beleefde vele amoureuze avonturen, vocht duels uit maar was ook een verdienstelijk operazanger.

Na zijn pensionering trok hij zich vorig op het landgoed Haanwijk even buiten St Micchiels Gestel. Daar is hij in 1755 vermoord. Over deze dood zijn vraagtekens te stellen.

Het boek is een ooggetuigenverslag van die tijd en een “must” voor degene, die geïnteresseerd is in het Staatse Leger, het functioneren van dat leger en de toenmalige samenleving en de rol die militairen daarin speelden en niet te vergeten de geestelijkheid.

C.B. Nicolas

IS NOOIT HET VAENDEL VOOR DEN DACH GECOOME!

De Kapitein ter Zee Michael Kind was kennelijk behoorlijk pissig toen hij op 20 Juli 1674 de gebeurtenissen van die ongelukkig verlopen dag in zijn scheepsjournaal opschreef.

Vroeg op de middag van die dag waren 4000

man geland op het eiland Martinique en tegen middernacht in alle stilte weer aan boord genomen.¹

Maar met het verlies van 143 doden en 378 gewonden!

Kind noteert:

“En wiert ten eerste swaerlyck gequetst den Collenel Uytenhove, nevens sijn Luyt. Collenel Grand Maisson als mede sijn major Rivet en sijn vaendrich doot geschootte ende is noyt het vaendel voor den dach gecoomen”.

Brandt vermeldt de lijst van doden en gewonden en is nauwkeuriger; “Kollonel Uytenhove zelf gequetst, sijn Kapitein, Luitenant en Vaandrig doot”.²

De lijst vermeldt in totaal: 4 vaandrigs gesneuveld en 2 gewond. Van de 4 gesneuvelden behoorden er 3 tot de eerste golf van Luit. Kolonel der mariniers J. van Hoorn.

De 4e behoorde tot de compagnie van de Kolonel G. Uytenhove. Deze was commandant van het gelijknamige regiment en aangewezen als Commandant troepen en bevelhebber bij de operaties te land.

Omdat Kapt. Kind zo pissig is, vooral over het verdwenen vaandel en hij dat vermeldt na de opgave van de gesneuvelde vaandrig, neem ik aan dat het hier over het regimentsvaandel van het Regiment Uytenhove gaat. Als regimentsvaandel moet dat een wit vaandel geweest zijn.³

Verdere gegevens onbekend en dus einde verhaal, ware het niet dat er twee nieuwe bronnen zijn opgedoken.

Als eerste de aanwijzing dat in de collectie Ten Raa aanwezig op het Leger Museum⁴ zich een afbeelding bevindt van een vaandrig met vaandel van het regiment van

vaandeldrich met vaandel van het regiment Johan van Beveren 1673-175, Ten Raa, coll. Legermuseum

Beveren, vervaardigd naar het origineel in Parijs dat de jaartallen 1673-1675 draagt.

Het regiment van Beveren ging echter over naar G. Uytenhove op 5 oktober 1673.⁵

Waarschijnlijk te kort tijd om vaandels en uniformen te wijzigen voor vertrek naar Martinique in het voorjaar van 1674. Het is een wit vaandel met in het midden waarschijnlijk het wapen van van Beveren. In de vier hoeken een embleem bestaande uit een bundel van 7 pijlen (7 provinciën!) omgeven door twee lauwertakken.

Dit embleem maakte tijdens de spaanse successie oorlog nog deel

uit van het vaandel van het regiment Nassau-Wallon (Het oude regiment van Beveren-Uytenhove).⁶

De kleur van het uniform van de vaandrig geeft problemen: zwart met rode voering! Volgens een aantekening van Dr. F.S. de Wilde droeg het regiment rode jassen en broeken.⁷

Maar het is de vraag of de officieren zich aan deze kledingvoorschriften hielden, want in 1752 verschijnt er nog een beschikking waarbij de officieren die aan het hof verschijnen gelast wordt in hun regimentsmontering te verschijnen.⁸

De volgende bron die opduikt is een prent van de aanval op Martique door Brissart.⁹ Op het eerste gezicht gelijk aan de afbeelding uit van de Bosch¹⁰ maar met meer schepen in de baai en nu duidelijk aangevend dat de

“Berg” slechts een vlakke tafelberg is.

In de *Legenda* wordt vermeld: “Un drapeau du prince d’orange pris au combat et envoyé au Roy”.

In het midden van het strijdgewoel staat een miniscuul mannetje met een vaandel maar wel op de plaats waar in de namiddag de laatste aanval plaats vond.

Waarschijnlijk wordt het verlies van het vaandel in Franse bronnen zo omschreven: “Twee officieren van de vijand met 7 of 8 soldaten naderen onverschrokken tot 20 pas van de pallasade om op de greppelrand een vlag te plaatsen maar zij werden allen gedood zonder dat hun bedoeling ten uitvoer werd gebracht”.¹¹

De volgende dag is er nog enige verwarring ontstaan omdat de Fransen dachten dat Fort Royal in handen van de Hollanders was. Toen duidelijk was dat de Hollanders verdwenen waren ging gouverneur St. Marthe namelijk het Fort binnen en plaatste een “drapeau des enemies qu’on a apporter de leur camp” op de versterking.¹²

Drapeau, vlag of vaandel?

Waarschijnlijk een rood-wit-blauwe Nederlandse vlag omdat men van verre dacht dat de Hollanders in het fort waren. Rood-wit-blauw is beter zichtbaar dan een wit regiments vaandel.

De vaandrig van de compagnie matrozen van admiraal Evertsen is gewond geraakt, heeft hij misschien zijn vlag achtergelaten? Een landingsorder van C.Tromp 23-6-1674 beveelt:

“De vaendels van al de comp. 500 soldaeten als matrozen sullen achter haar respectieve vaertuigen opstaan”.¹³

Het ziet er naar uit dat de “Drapeau du Prince d’Orange” het vaandel is van het regiment van Beveren - Uytenhove.

De vraag of dit vaandel ooit in de Eglise de Notre Dame in Parijs terecht is gekomen en daarna misschien in de vaandel-expositie van het Musée de l’Armée is echter nog niet beantwoord.

vaandel van het regiment Nassau-Wallon (Van Beveren-Uytenhove) 1701-1714. A. Kühn

Het embleem in het centrum is identiek aan de hoekemblemen in het vaandel uit 1673-1675

Noten

¹ Journael F Luyt Barckhout ocv Kapt. M. Kint na 1.10.72 01 nr 239.

Voor het gebeurde bij de mislukte aanval op Martique zie oa G.Brandt: *Het Leven en Bdnrijf van de Heere Michiel de Ruyter*. Amsterdam vierde druk 1746.

² Brandt blz.904-905

³ Zie voor regiments vaandels: W.J. van Borselen en K. Nicolas: *De marinier en zijn uniform* blz.45 en A.Kühn: *Materialien zum Spanischen Erbfolge Krieg 1701-1714* Selbstverlag Hinter wössen Deutschland.

⁴ L.M. record nr 3867 object nr 00148290: *Fähndrich mit der Leibfahne Beverischen Regiment Kol.* Johan van Beveren. Naar het origineel zich bevindende in de Bibliotheque Nationale te Parijs, Cabinet d’Estampe, collection M.Ridder.

- ⁵ H.Ringoir: Hoofdofficieren der Infanterie 1568-1813 blz 121 SMG Den Haag 1981.
- ⁶ A.Kühn afbeelding 21
- ⁷ LM MT 52-1 00179 019
- ⁸ Rec.Mil dl5 nr 40 15-04-1752
Beschikking omtrent de Montering der troepen van den Staat.
- ⁹ Getiteld: "Assaut des Hollandois repousse du Fort Royal de la Martique par M.le Chevalier de Sainte Marthe"
De St.Marthe was gouverneur van Martique tijdens de aanval.
- ¹⁰ van den Bosch, Toneel des oorlogs. Amsterdam 1675
- ¹¹ La Retraite Honteuse du Luitenant Amiral Ruyter d'île de la Martinique. Eugene Bruneau-Latouche www. GH
Caraibe org/BvL/GHc 092/P1933 HTML
Historique du fort St.Louis. Amiral le Loup. Archives Departementales Martique. Franse gegevens met dank
aan KLTZ BD J.Nuboeer la Bugue France en Mevr.C Dormoy (Martique)
- ¹² Eugene Bruneau-Latouche.
Retraite Honteuse.
- ¹³ Hollandtse Mercurius 26^e deel. 1675-1676 P.Castaleyn Haerlem 1676.

Voor u gelezen door Hans van Lith
met dank overgenomen uit de nwsbrf vrienden legermuseum

DE DIKKE DAF-FAMILIE

DAF militaire voertuigen 1951-1958
door Hans Stoovelaar, Uitgave Aprilis, Zaltbommel, 2007,
ISBN 978 905994 146 5 ; prijs € 29,50 (herdruk eind 2008)
23 x 29 cm, 192 pag's, gebonden, ill.

Voor wie in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw zijn dienstplicht bij de Koninklijke Landmacht vervulde was die periode onverbrekkelijk verbonden met DAF-vrachtwagens in talrijke variaties. Zo nauw, dat ze ook vandaag nog direct verhalen oproepen in de trant van: 'Toen ik in militaire dienst was...'

Hans Stoovelaar (lichting 57-4) uit Amsterdam, die er als monteur en als chauffeur dagelijks mee te maken had, ging nog een grote stap verder. Hij schreef er een boek over: De Dikke DAF-Familie. Een enthousiast boek, vol technische en andere gegevens, persoonlijke herinneringen van militairen en veel, erg veel foto's. Foto's, die vaak zijn voorzien van bijschriften met de namen van de personen die bij de voertuigen staan. Dat maakt de identificatiemogelijkheid met de DAF nog groter!

Typen en variëteiten

Het boek beschrijft gedetailleerd de grote orders en de totstandkoming daarvan in de jaren 1951 - 1958. Technische gegevens, tekeningen en foto's van voertuigen verlevendigen de tekst. Daarna komen diverse DAF-families afzonderlijk aan de orde: de artillerietrekker YA 318, de crashtender YA 318 en hun afgeleiden, de kleine driekwart-tonner YA 328 in diverse variëteiten, de meer bijzondere 4x4 YA 314, als kipper, als tankwagens enzovoort, en tot slot YA 054 jeep. Daarna volgt een hoofdstuk over de inzet en uiteenlopende

belevissen van de Dikke DAF-familie. Voor Stoovelaar was en is de DAF meer dan een voertuig, het geeft hem een speciaal gevoel dat hij eveneens in zijn boek verklaart. Bijzonder aardig is het 'Gastenboek' waarin diverse oud-militairen hun ervaringen met de DAF's weergeven. Zelfs de model-DAF komt aan de orde. Een register, bronnenlijst en een adresoverzicht - waaruit liefhebbers zeker nuttige informatie kunnen halen en waarmee ze contacten kunnen opdoen - sluit het boek af. Een aanrader!

Hans Sonnemans

DE AANVULLINGSTROEPEN VAN HET STRAND TOT BERGEN OP ZOOM

De Koninklijke Nederlandse Brigade "Prinses Irene" is opgericht in 1941 te Congleton (UK) en leverde een bijdrage aan de bevrijding van Nederland, vanaf augustus 1944 tot 5 mei 1945. Niet alle militairen zijn geland op het strand van Normandië voor de opmars naar het noorden. Vele honderden vrijwilligers hebben zich later, vooral vanuit het bevrijde Zuiden, aangemeld en kregen een korte opleiding bij de Compagnie Aanvullingstroepen. Na de oorlog vormden ze lange tijd een aparte groep en hoorden niet echt bij de andere veteranen. Zelfs het invasiekoord (officieel het "herinneringskoord Normandië") kregen ze niet uitgereikt. Pas in 1984 mochten ook zij dit dragen.

Majoor Loringh van Beeck (vooraan, met snor) paradeert met zijn troepen in Wrottesley Park bij Wolverhampton, voor het vertrek, eind juli 1944.

In Vaandeldrager 3 (het officiële orgaan van de Vereniging van Oud Strijders van de Koninklijke Nederlandse Brigade "Prinses Irene", december 1985, verscheen een artikel over de Aanvullingstroepen van de Prinses Irene Brigade. Dit artikel was deels gebaseerd op de aantekeningen van de commandant van de eenheid, majoor Loringh van Beeck. Het onderstaande verhaal is bewerkt en aangevuld met gegevens uit het archief van Regimentsverzameling Brigade en Garde Prinses Irene te Oirschot.

Oom Paul

De Compagnie Aanvullingstroepen of Reinforcement Unit (volgens de officiële Britse aanduiding), vormt de reserve van de Brigade. De

verliezen van de Brigade moeten worden aangevuld met personeel van deze eenheid. Commandant hiervan is majoor Frans Loringh van Beeck (bijnaam Oom Paul). Deze uit Zuid-

afrika afkomstige reserve-officier is daar in eerste instantie niet zo gelukkig mee. Hij zou liever een gevechtstaak hebben gehad. Gezien zijn leeftijd komt hij hier niet meer voor in aanmerking: hij is geboren in 1895.

Op 31 juli 1944 selecteert de majoor in het kamp Wrottesleypark te Wolverhampton een groep, die geschikt is om aan de komende "veldtocht" deel te nemen. Deze 90 mannen vertrekken naar Narborough, waar de Brigade op dat moment verblijft.

Op 4 augustus gaan zij aan boord van de "Ocean Angel". Aan boord bevindt zich ook de "advance party" (de kwartiermakers) onder leiding van majoor van Wijck. Om 12.30 uur licht het schip het anker. Bij Southend moet de boot blijven liggen omdat het konvooi eerst moet verzamelen. Op het allerlaatste moment komt daar oorlogscorrespondent Robert Kiek aan boord.

Normandie

Het wordt een rustige zeereis bij zeer mooi weer. Op 6 augustus bereikt het schip Frankrijk, De mannen ontschepen in de kustmatige haven bij Courseulles sur Mer. De Britse beachmaster is stomverbaasd om de Reinforcement aan te treffen nog voor de Brigade zelf is geland. Eigenlijk onnodig te vermelden dat dit natuurlijk tot groot plezier is van majoor Loorigh van Beeck.

De Aanvullingstroepen worden op 8 augustus ondergebracht bij het 104^e Corps Reception-camp te Cresserons. Van daaruit vertrekt enkele dagen later kapitein Moelands met 13 man naar de tweede Unit (zelfstandige compagnie, red.), nadat het bericht is binnengekomen dat majoor Molenaar en enkele anderen gewond zijn geraakt na een morieeraanval. Voordat de Reinforcement op 20 augustus weer vertrekt, zijn inmiddels al verschillende vervangers naar

Rekruten in de Cort Heijligers-kazerne te Bergen op Zoom.

de Brigade gezonden. De nieuwe standplaats wordt de 45ste Reinforcement and Holding Unit in Vauceulles nabij Bayeux. Hier worden ze op 22 augustus ingekwartierd, na een kort verblijf in tenten in Grentheville.

Van Frankrijk naar België

Op 25 augustus vertrekt majoor Loorigh van Beeck naar Engeland in de Dakota van Prins Bernhard. Hij heeft als opdracht om zoveel mogelijk

versterkingen op te halen. Ten koste van alles moet worden voorkomen dat de Brigade aan de gevechtsakties wordt onttrokken, ten gevolge van de geleden verliezen. Loorigh besloot "alle bureaus uit te kammen, tot zelfs de gevangenis in Dundee toe." Op 2 september inspecteert hij zijn tweede contingent in Wolverhampton, bestaande uit 55 man. Enkele dagen later vertrekken ze, uitgezwaaid door minister-president Gerbrandy. In zijn bagage bevindt zich ook het vaandel van de Prinses Irene Brigade. Tegen de orders van de Brigadecommandant in, besluit de majoor het vaandel mee te nemen. Hij zal het de komende maanden in zijn bezit houden. In de avond van 6 september komen de nieuwe versterkingen in het Britse kamp aan.

De volgende dag beginnen de verplaatsingen. Op 9 september overschrijdt de Compagnie Aanvullingstroepen de Frans-Belgische grens. Daarna naar Brussel en via Leuven en Diest, achter de Brigade aan, naar Beeringen. Op 12 september wordt in de bossen bij Helchteren een bivak opgeslagen, na eerste twee nachten in tenten bij Beeringen te hebben doorgebracht. Loorigh van Beeck vertrekt naar Bayeux om daar weer een nieuw contingent uit Engeland op te halen. Na zijn terugkeer gaat de Reinforcement Unit naar Tessenderlo (19 september).

Terug in Nederland

Op 24 september overschrijden ze te voet, in marscolonne, de Nederlandse grens. Twee keer komen ze onder mortiervuur te liggen, maar gelukkig vallen er geen gewonden. 's Avonds komen ze aan in Teersdijk, ten zuiden van Nijmegen. In de daarop volgende dagen evacueren soldaten van de Reinforcement ruim 400 bejaarden die nog in de schuilkelders van Nijmegen zitten. Hierbij komen ze vele malen onder zwaar vijandelijk vuur te liggen. Tot hun vertrek uit Teersdijk op 12 oktober, worden de Aanvullers enorm geholpen door de Irish Guards. Van hen krijgen zij hun rations en andere benodigdheden.

Op 12 oktober vertrekt majoor Loring van Beeck voor een bespreking naar Brussel. Daar krijgt hij te horen dat zijn eenheid moet worden ondergebracht in een voormalig kamp van de Duitse Arbeidsdienst. Meteen na die bespreking begint hij met de verplaatsing van de troep naar het bewuste kamp Vreekwijk, bij Deurne. Op hun route ligt het plaatsje Sint Anthonis. Daar worden ze opgehouden door de Duitse akties bij Overloon. Ze arriveren de volgende dag. De Duitse linies blijken zo'n drie kilometer verderop, ten oosten van Liessel te liggen. Loringh noteerde: "onze positie nie gunstig. Geen ondersteunende troepen en wapens. Het kader blijkt meestal Shell-shocked."

Op 14 oktober arriveert majoor Jan Beelaerts van Blokland met orders van de Brigade. Er moet worden begonnen met de opleiding van rekruten (vrijwilligers uit de bevrijde gebieden, onderduikers etc.). Hierop legt majoor Loringh van Beeck op eigen initiatief contact met de Britten in het Belgische militaire kamp Leopoldsborg. Er worden hem wapens en uitrusting toegezegd.

Aanvullingstroepen marcheren over de Dam te Amsterdam, juni 1945.

Drie lokaties

De situatie in Vreekwijk wordt ondertussen steeds slechter. Op 20 oktober stroomt het kamp vol met burgersvluchtelingen. De volgende dag worden deze mensen naar Someren, Lierop en Maarheeze gebracht. Op 29 oktober geeft Loringh opdracht om alle voertuigen en personeel te evacueren.

Alleen de majoor, zijn chauffeur-oppasser en enkele onderofficieren blijven achter. De Engelsen gaan namelijk weer een tegenaanval inzetten en de Duitsers proberen te verdrijven. Als dit lukt, dan wil de majoor in het bezit blijven van het kamp. De gebouwen worden hevig beschoten maar de mannen blijken veilig te zijn in hun shelters (schuttersputten). Op 30 oktober breekt de Duitse weerstand. De Aanvullers maken 18 krijgsgevangenen die bij het Engelse hoofdkwartier worden afgeleverd. De majoor krijgt een fles whiskey als beloning.

Op 31 oktober worden in kamp Leopoldsborg de eerste rekruten ontvangen. Na overleg met de Brigade-staf en door bemiddeling van de Britse liasonofficier, wordt op 15 december een HBS-school in Bergen op Zoom betrokken. Twee weken later arriveren daar de eerste rekruten uit Leopoldsborg, die weer onmiddellijk worden doorgezonden naar Middelburg, waar het hoofdkwartier van de Brigade inmiddels is gevestigd.

Op dat moment, begin januari 1945, is de Compagnie Aanvullingstroepen over drie verschillende plaatsen verspreid. Vreekwijk, Leopoldsborg en Bergen op Zoom. In deze situatie komt verandering als majoor Loringh van Beeck besluit om de Cort Heijligerskazerne, die eerst door de Duitsers werd gebruikt, in te nemen. Om te voorkomen dat de Britten de kazerne voor zich opeisen, verandert hij de naam.

Hij laat de metalen letters, waarmee de naam op de muur staat, verwijderen en stelt met dezelfde letters de naam "Prinses Irene Kazerne" samen. De letters die hij hiervoor tekort komt, laat hij door de plaatselijke smid bijmaken. Vanaf 26 februari 1945 is de Reinforcement Unit op een vaste plaats gelegerd.

Aanvullers naar het front

Op 15 januari is al een handboek voor de instructie gereed gekomen. Hierin vinden de instructeurs van de eenheid richtlijnen om, volgens de Britse beginselen, hun rekruten binnen de maximale termijn van tien weken op te leiden. Men wil hiermee een eenheid in instructie bereiken. Hoofdinstructeur is dan de 1^e luitenant J.H. Jansen.

Op 16 maart brengt koningin Wilhelmina een bezoek aan de eenheid. Inmiddels was de Compagnie Aanvullingstroepen uitgegroeid tot zo'n 1000 man. In dezelfde maand wordt hiervan een groot aantal naar de Brigade gestuurd, ter vervanging van de 100 mariniers, die begin april vertrekken. Bij het afscheid van die vervangers uit Bergen op Zoom vindt op de kazerne een grote parade plaats, waarbij ook de Brigadecommandant, kolonel de Ruyter van Steveninck, aanwezig is. Een piperband van de Seaforth Highlanders is van de partij en speelt

onder meer de brigademars.

Tijdens de actie bij Hedel bezoekt Looringh van Beeck het Brigadehoofdkwartier in Vlijmen. Hij maakt zich ernstig zorgen over "zijn" rekruten die hun vuurdoop krijgen in het zwaar belegerde bruggehoofd. Uiteindelijk zullen daar tien "aanvullers" sneuvelen bij de gevechtshandelingen.

Garde Infanterie Depot

Op 6 mei vertrekt majoor Looringh van Beeck naar Wageningen. Hij overhandigt daar het vaandel van de Brigade aan kolonel de Ruyter van Steveninck. Deze is "not amused" en deelt de majoor mede dat zijn eenheid niet aanwezig mag zijn bij de intocht in 's Gravenhage. Looringh is hierover zeer verbitterd en heeft deze beslissing nooit kunnen begrijpen.

Bij de ontbinding van de Brigade vindt natuurlijk ook een reorganisatie van de Reinforcement Unit plaats. Het wordt omgevormd tot het Garde Infanterie Depot, dus de Jagers, Grenadiers en Irene. Een samenvoeging van de emblemen van deze onderdelen wordt gebruikt als wapen van dit depot. In de rang van luitenant-kolonel blijft Looringh van Beeck commandant tot mei 1946. Daarna verlaat hij de militaire dienst en vertrekt voorgoed naar Zuid-Afrika.

*Voor u gelezen door Teo van Middelkoop
met dank overgenomen uit de nwsbrf vrienden legermuseum*

GENERAAL REYNDERS, een miskend bevelhebber 1939-1940

door luitenant-kolonel b.d. E.H. Brongers; uitgeverij Aspect, Soesterberg, 2007, Paperback, 166 pag, ill; ISBN 978-90-5911-603-0; prijs: € 19,95

De biografie van generaal Izaak Herman Reynders (Stadskanaal 1879 - Den Haag 1966) is een pennenvrucht van krijgshistoricus Brongers die, met een dozijn eerdere publicaties, een duidelijk beeld heeft neergezet van de oorlog in '40' en dit beeld nu verder heeft aangevuld.

Respect!

Reynders' biografie heeft lang op zich laten wachten. Hij was vergeten, meer nog, miskend vindt de auteur. De generaal was bij koningin en kabinet in diskrediet gevallen in de kritieke periode tijdens de mobilisatie, vlak voor de oorlog.

De auteur heeft het getroffen met de kleinzoon van Reynders, de heer Egbert C.C. Houck, die veel documenten, foto's en dergelijke heeft afgestaan.

Daarentegen is het jammer dat er niet meer aan de verzorging van het boek is gedaan, zoals de kwaliteit van de illustraties.

Nu de inhoud. De vlotte schrijfstijl nodigt uit tot lezen en doorlezen. Over het leven van de jonge 'Ies' en zijn familieachtergrond vindt de lezer weinig informatie. De studie van de burgemeesterszoon uit Onstwedde aan de KMA verliep vlot, terwijl hij ambitieus deel nam aan het verenigingsleven. Een mooi doorkijkje in het elitaire leven van toen biedt het verhaal over het huwelijk van luitenant Reynders. Een dochter van een Eerste Kamerlid was ten huwelijk gevraagd, maar hij moest daarvoor eerst toestemming van de koningin vragen, zoals toen gebruikelijk was voor legerofficieren.

Wanneer we letten op Reynders' 'finest hour', valt op dat de auteur erg hoog van hem opgeeft. Reynders is de 'intelligente hard werkende generaal', hij schrijft memoranda aan de regering waarin met 'bijna profetische woorden' de toekomstige dreiging wordt geschetst. Dit wordt nogmaals onderstreept, want zijn verwachtingen zijn in 1940 'allemaal precies uitgekomen'. Dank zij de voorbereidingen en 'het uitstekende werk van Reynders', 'verliep de mobilisatie nagenoeg vlekkeloos'. Zo zijn er nog tal van citaten te geven waaruit blijkt hoe goed Reynders het deed en hoe juist zijn inschattingen bleken te zijn...

De auteur doet Reynders erg veel lof toekomen. Waar er kritiek wordt geuit is dat door citaten van andere historici.

Naast alle kwaliteiten beschrijft de auteur Reynders als een man die machteloos stond tegenover het regeringsbeleid waarvoor de auteur geen goed woord, noch enig begrip heeft. Zo ontstaat het beeld van een generaal die slachtoffer werd van bezuinigingen, foute beslissing - vaak achter zijn rug - en van ministers die afspraken niet nakwamen enz.

Een enkele aanvulling en nuancering wil ik graag toevoegen:

Reynders was meer strateeg dan zijn opvolger Winkelman, die vooral organisator was.

Maar bij de betekenis van de Peel-Raamstelling in de strategie van Reynders zijn wel enkele vragen te stellen. Deze linie plaatste hij in direct verband met eventueel bondgenootschappelijk optreden in Noord-Brabant. De linie sloot niet op de Belgische verdediging, bovendien lager er te weinig troepen, die ook nog moesten terugmarcheren als de linie werd doorbroken.

Het probleem van Reynders was dat hij niet kon omgaan met politici. Hij was van het oude stempel, werkte vanuit een regentenmentaliteit, toonde zich koppig en nauwelijks bereid tot compromissen. Wanneer we de generaals Reynders en Winkelman vergelijken dan blijkt de laatste begenadigd met meer tact en wijsheid om bij kabinet en koningin vertrouwen te winnen en samen te werken. Kortom het ontbrak Reynders aan flexibiliteit.

Door de problemen met Reynders was koningin Wilhelmina, na aanvankelijke waardering, niet meer van de opperbevelhebber geporteed. Zij verloor het vertrouwen in hem en achtte zelfs zijn 'vervanging een dringend landsbelang'.

Het met vlotte pen geschreven boek biedt naast het bekende verhaal, veel onbekende details en een complementair beeld van het conflict tussen de legertop en de politiek in de aanloop tot de oorlog.

LIJST AFDELINGSCORRESPONDENTSCHAPPEN:**Vetgedrukt** zijn de resp. coördinatoren

- a1 Klassieke oudheid, Middeleeuwen **dr. R.P. de Graaf**, Poortjesgoed 14, 3901 LC Veenendaal, 0318-527780, rdgraaf@che.nl
- a2 80-jarige Oorlog, de Republiek drs. J.P.C.M. van Hoof, Abrikozenstraat 224, 2564 VZ 's-Gravenhage, 070-3251955
JPCM.v.Hoof@mindef.nl
- a3 Napoleontica, Belgische Opstand drs. M. v.d. Hoeven, Raaphorst 121, 2352 KJ Leiderdorp, 071-5412501
mithras@wxs.nl
- a4 Eerste Wereldoorlog Jan Smit, Postbus 36, 3738 ZL Maartensdijk, Jan.Smit@atosorigin.com
- a5 Tweede Wereldoorlog E.H. Brongers, Rhodestraat 20, 6363 AZ Wijnandsrade, 045-5242962
e.h.brongers@tele2.nl
- a6 Krijgsverrichtingen in de voormalige overzeese gebiedsdelen (niet KNIL), info@marsethistoria.nl
- a7 Vredesoperaties B.E. Stuit, Postbus 191, 3500 AD Utrecht, 06-20896904, mondriaan@veteranen.nl
info@marsethistoria.nl
- b1 Krijgsgeschiedenis te land **drs. J.P.C.M. van Hoof**, Abrikozenstraat 224, 2564 VZ 's-Gravenhage, 070-3251955
JPCM.v.Hoof@mindef.nl
- b2 Korpsgeschiedenis drs. J.P.C.M. van Hoof, Abrikozenstraat 224, 2564 VZ 's-Gravenhage, 070-3251955
JPCM.v.Hoof@mindef.nl
- b3 KNIL T. Broos, Boerhaavelaan 28, 2334 EP Leiden, 071-5170991, tbroos@hotmail.com
- b4 Vestingwerken drs. J.P.C.M. van Hoof, Abrikozenstraat 224, 2564 VZ 's-Gravenhage, 070-3251955
JPCM.v.Hoof@mindef.nl
- b5 Schutterijen A. Kok, Balistraat 86c, 2585 XW 's Gravenhage, 070-3466135
- b6 Wiel- en rupsvoertuigen M.C. v.d. Hoog, Surinamestraat 40, 2585 GK 's Gravenhage, 070-3634391
J. Bloemendaal, Scheldelaan 10, 2105 XG Heemstede, 023-5291324
- b7 Zeegeschiedenis dr. S.J. de Groot, Brederoodseweg 49, 2082 BS Santpoort-Zuid, 023-5370769
grootares@hetnet.nl
- b8 Gouvernementsmarine info@marsethistoria.nl
- b9 Mariniers B.E. Stuit, Postbus 191, 3500 AD Utrecht, 06-20896904, mondriaan@veteranen.nl
info@marsethistoria.nl
- b10 Schepen en vaartuigen info@marsethistoria.nl
- b11 Luchtvaartgeschiedenis dr. P.C. Boer, Hoogaars 15, 4617 GE Bergen op Zoom, 0164-230851, pc.boer@alda.nl
- b12 Luchtvaartuigen R.J. Heesterbeek, Prof. Lorentzlaan 237, 3769 GE Soesterberg, 06-15515563
- c1 Uniformen F.A.Th. Smits jr., Wilgendreef 289, 2272 ET Voorburg, 070-3873961
smits@wanadoo.nl
- c2 Emblemen M. Talens, Salomonszegel 115, 7322 ET Apeldoorn, 055-3661706
B.C. Cats, Claudiagaarde 72, 1403 JR Bussum, 035-6913563
Ing. R.C. Kuenen, Willem van Gelre-Gulikstraat 62, 6137 HB Sittard, 046-4588174
robkuenen@hotmail.com
- c3 Onderscheidingen H.G. Meijer, Vollenbergstraat 6, 5801 RP Venray, 0478-582992, hennymeijer@home.nl
B.W. Wagenaar, Burgemeester Nieuwenhuisenstraat 43, 1906 CJ Limmen, 072-5053896
- c4 Tinnen figuren E.P.M. Heldens, Cameliastraat 6, 1214 GA Hilversum, 035-6213992
- c5 Gedenktekens drs. J.A. Bom, Storm van 's Gravesandeweg 23, 2242 JB Wassenaar, 070-5118624
jabom@wxs.nl
- c6 Traditie, ceremonieel P. v.d. Burg, Park Sparrendaal 102, 3972 LC Driebergen, 0343-517588
schilderhuis@hetnet.nl
- c7 Vlaggen, vaandels, standaarden **W.L. Plink**, Midachten 53, 8162 CK Epe, 0578-612138, wplink@planet.nl
- c8 Militaire muziek mr. R.A. Schimmel, Jan Muschlaan 242, 2597 VE 's Gravenhage, 070-3246568
schimmel242@zonnet.nl
- c9 Militaire genealogie J.W.H. van Campen, Weidebloemenweg 73, 9302 AC Roden, 050-5018214
joopvancampen@yahoo.com
- c10 (Vuur)wapens, geschut G.D. Klein Baltink, Vordense Binnenweg 49a, 7231 BB Warnsveld, 0575-529156
gdkb@wxs.nl

**DE STICHTING SAMENWERKENDE MILITARIA VERZAMELAARS
ORGANISEERT DE VOLGENDE MILITARIABEURZEN:**

IN 2008

16 maart - 25 mei - 22 juni

aanvang: 09.00 uur - einde beurs 13.00 uur

De vaste locatie voor de beurzen is:

“De nieuwe Sporthal”, Graaf Wichman 177, Huizen N.H.

S.M.V. donateurs en hun dames hebben gratis toegang;
militairen in uniform en houders van een veteranenpas half geld;
overige bezoekers € 5,- p.p. kinderen onder 10 jaar onder geleide gratis.

INLICHTINGEN

Joop en Ria de Blij - Overdag: 015-2602199 - na 18.00 uur 015-2121858
www.stichtingsmv.nl

DE DONDERBUS

Inkoop - Verkoop - Ruil

Antieke wapens, Orden, Militaria, Uniformen, Uitrustingsstukken, Documentatie
Eerste en Tweede Wereldoorlog, Aankopen van gehele verzamelingen.

Adres:

Oostzeedijk beneden 213 A, 3061 VW Rotterdam
Geopend vrijdag van 19-21 uur, zaterdag van 11-18 uur
Telefoon: 010-4140267, Telefoon privé: 0186-602338
Website: www.donderbus.com